IRINEU
EPISCOP DE ECATERINBURG ŞI IRBIŢK

MAMĂ, AI GRIJĂ!

Traducere din limba greacă de Diac. Drd. Nicuşor Morlova

EDITURA BUNAVESTIRE

PROLOG

Fără nici o îndoială, tineretul de astăzi trece printr-o serioasă criză. Iar pentru acesta nu este el însuşi responsabil. Cea mai mare parte de vină ne aparţine nouă, celor mari – părinţi, învăţători, clerici, îndrumători duhovniceşti. Ne-am pierdut noi înşine orientarea duhovnicească şi, cum era de aşteptat, am pierdut şi adevărata, «*după Dumnezeu*», educaţie a copiilor noştri.

Rolul părinţilor şi al căminului familial este determinant pentru vârsta copilăriei şi a adolescenţei. El trebuie să fie prin excelenţă un rol educaţional. Lucrarea pedagogică corectă şi înţeleaptă a părinţilor asupra sufletelor copiilor, încă de la cea mai fragedă vârstă, trebuie să pună bazele unei vieţi ***întru Hristos***, a singurei căi viabile şi adevărate, pe care nici o furtună a vârstei tinere sau adulte nu o va mai putea clătina. Acest mare adevăr este pus în evidenţă în cartea de faţă.

Scriitorul celor zece omilii pedagogice către părinţi, ce sunt cuprinse aici, este episcopul rus Irineu, păstorul eparhiei de Ecaterinburg şi Irbiţk, care a trăit la sfârşitul secolului al XIX-lea.

Cuprinsul acestor minunate cuvântări este foarte bogat în observaţii psihologice şi pedagogice şi constituie un ghid preţios pentru delicata lucrare educaţională a părinţilor. Scriitorul se dovedeşte a fi un foarte bun cunoscător al problemelor de educaţie, un fin psiholog şi pedagog. Modul său de expunere este simplu şi popular, astfel încât poate fi urmărit de oricine. Şi cu mare surpriză se poate constata că, deşi sunt scrise cu aproape o sută de ani în urmă, aceste omilii nu şi-au pierdut nicidecum actualitatea. Ele rămân permanent valabile, dat fiind că sunt inspirate şi întemeiate pe *învăţătura şi sfaturile Domnului.* De altfel, problemele vârstei tinere au rămas aceleaşi, indiferent de scurgerea timpului şi de schimbarea epocilor istorice.

Cele zece omilii pedagogice fac parte din lucrarea «***Învăţătura lui Irineu, episcopul de Ecaterinburg***», care a fost editată în anul 1901 în oraşul cu acelaşi nume. Din aceasta le-am tradus în greceşte şi le-am editat cu mici modificări. La sfârşit, în adăugiri, am expus şi un text foarte instructiv şi plăcut, care le oferă părinţilor câteva exemple despre ce ***nu*** trebuie să facă, pentru a nu contribui ei înşişi la distrugerea caracterului copiilor lor!

Gravurile care însoţesc textul provin din diverse reviste ruseşti editate în secolul trecut.

Întâlnim aici veşnica şi unica învăţătură pedagogică a Evangheliei, care rămâne peste veacuri net superioară sistemelor pedagogice omeneşti aride şi confuze.

Dăruim această preţioasă sămânţă a pedagogiei creştine, care este cuprinsă în omiliile de faţă, tuturor părinţilor creştini şi educatorilor, în dorinţa ca ea să rodească însutit în cadrul fiecărei familii.

A. Când începe educaţia?

În vremurile de demult un eremit, care se distingea prin sfinţenia vieţii şi prin cunoaşterea sufletului omenesc, i-a dat următoarea poruncă ucenicului său: «*Să scoţi din rădăcină acest copac*»! Şi i-a arătat un copăcel tânăr, un curmal, care apucase însă să prindă rădăcini foarte puternice şi adânci.

Făcând ascultare de duhovnicul său, ucenicul încercă să ducă la îndeplinire această poruncă, însă, cu toate eforturile depuse, nu reuşi să facă nimic. «*Părinte*», îi spuse, «*ceea ce mi-aţi cerut să fac depăşeşte cu mult puterile mele*»! Atunci eremitul îi arătă un alt copăcel, cu mult mai mic şi mai firav, pe care ucenicul reuşi să îl smulgă din pământ de la prima încercare, fără a depune prea mare efort. Vedem aşadar, că nimic nu a reuşit ucenicul faţă de copacul care apucase să prindă rădăcini puternice şi, că fără nici o greutate, a smuls copăcelul abia răsărit.

Făcând o legătură între povestirea aceasta şi educaţia copiilor, am putea spune că, de multe ori, părinţii rămân aproape neputincioşi în a schimba comportamentul copiilor mai mari de vârstă, dacă nu au început să se ocupe de educaţia lor încă din fragedă pruncie. Spune şi un proverb: «*Ceea ce înveţi de mic, nu uiţi până la bătrâneţe*»! Iar înţeleptul Sirah învaţă: «*Ai feciori? Învaţă-i pe ei şi înconvoaie din pruncie grumazul lor*» (Cartea înţelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah «Ecclesiasticul» 7,24).

Puţini sunt acei părinţi care ar putea fi lăudaţi pentru acordarea unei educaţii corecte copiilor lor. Uneori se întâmplă chiar, ca anumiţi părinţi, care sunt ei înşişi foarte buni şi evlavioşi, să aibă copii cu un caracter rău, absolut diferit de al lor.

Una dintre cauzele de bază ale acestui fenomen, trebuie căutată în însăşi educaţia pe care aceştia o oferă. Se întâmplă aşadar, ca aceştia să nu se îngrijească îndeajuns de educaţia religios-morală a copiilor lor, sau să fie atât de orbiţi, de o exagerată iubire părintească, încât să nu vrea să vadă şi să recunoască în aceştia nimic rău sau condamnabil. Refuză să ia aminte la observaţiile bine intenţionate ale celor din jur, nu iau în seamă sfaturile lor şi contestă cu putere adevărul celor constatate. Şi abia când problemele copiilor lor devin insuportabile, încep să se gândească la modul de îndreptare al fiicei sau al fiului lor. Abia atunci fac apel la educaţie. De multe ori însă, se întâmplă să fie deja prea târziu.

De aceea consider necesar să vă explic, de ce educaţia copiilor trebuie începută încă de la cea mai fragedă vârstă.

Vă este tuturor cunoscut, cât de repede se dezvoltă o sămânţă aflată sub pământ. Factorii care contribuie la dezvoltarea ei încep imediat să îşi facă simţită influenţa. Căldura şi umiditatea trezesc tânărul vlăstar în pământ, care începe încet-încet să urce către suprafaţă.

Acelaşi lucru se întâmplă şi cu copilaşul care, asemenea seminţei, vine în această lume şi creşte neâncetat. Este cunoscut faptul că firea umană se dezvoltă cel mai repede, din toate punctele de vedere, mai ales la vârsta copilăriei. Tot acum are nevoie şi de cea mai mare îngrijire şi atenţie.

Dezvoltarea trupească are loc repede şi continuu, în vreme ce şi mai repede înaintează cea sufletească. Copilul începe să vorbească, să înţeleagă primele lucruri, să gândească, să judece. Voinţa sa se întăreşte şi învaţă încet-încet să acţioneze de la sine. Mintea sa se îmbogăţeşte cu înţelegerea obiectelor care îl înconjoară, în vreme ce, împreună cu acestea, începe să înţeleagă şi câte ceva despre existenţa lui Dumnezeu. Începe să îşi pună problema destinaţiei sale în această lume şi învaţă să facă diferenţa între bine şi rău. Înlăuntrul său se trezeşte conştiinţa. Începe să conştientizeze iubirea şi antipatia, apar sentimentele de ruşine şi de onoare.

Pentru ca toate aceste puteri, care îl ridică pe om către asemănarea cu Dumnezeu, să se dezvolte aşa cum trebuie, părinţii sunt datori să urmărească cu mare atenţie dezvoltarea morală a copilului lor. Educaţia are o dublă menire: pe de o parte să anuleze pornirile rele, iar pe de alta să le sădească pe cele bune. De aceea este necesar, ca ea să înceapă încă de la cea mai mică vârstă a copilăriei.

Mulţi dintre părinţi nu acordă însă importanţa cuvenită acestei realităţi. Nu consideră necesară începerea educaţiei chiar de la cea mai fragedă vârstă. Unii dintre ei, mai ales cei tineri, privesc copilul lor ca pe o jucărie sau ca pe o păpuşă. Îl hrănesc, îl adorm, îl mângâie, se joacă cu el, îl cocoloşesc, îl păzesc în fel şi chip să nu răcească sau să se îmbolnăvească de altceva, etc. În rest îl lasă să alerge, să se joace, să facă tot ce vrea, numai să nu îi deranjaze cu plânsul şi cu strigătele sale. Şi pentru multă vreme nu îşi dau seama că adoratul lor «îngeraş», a devenit odată cu trecerea timpului din ce în ce mai încăpăţânat, mai plângăcios, mai alintat, mai neascultător, mai pofticios, tot timpul nemulţumit şi răutăcios. Abia în ultimul ceas li se deschid ochii. Atunci se hotărăsc să se intereseze, în sfârşit, şi de educaţia copilului lor alintat. Însă, iubiţi părinţi, acum este deja foarte târziu! Copăcelul a crescut!

Alţi părinţi greşesc la rândul lor, însuşindu-şi anumite concepţii pedagogice greşite, care din păcate în zilele noastre sunt foarte răspândite. Aceste concepţii sunt foarte greu apoi de schimbat, deoarece ele sunt folosite şi ca pretexte, pe de o parte pentru a justifica scăderile şi obişnuinţele rele ale copiilor, iar pe de alta pentru a acoperi neglijenţa şi indiferenţa părinţilor faţă de corecta îndrumare ce ar fi trebuit acordată.

«*Păi, sunt copii…*», spun părinţii "*sensibili*", «*putem să dăm o aşa de mare importanţă cususrurilor lor…?*». Cu astfel de justificări sunt iertate de obicei obrăzniciile copiilor.

Într-adevăr sunt copii. Însă ce fel de copii…? Ce vor ajunge mai târziu aceşti copii…? Au ei dreptul, chiar dacă sunt copii, să săvârşească răul…? Este oare logic să neglijeze cineva o greşeală, pentru că aceasta a fost săvârşită de un copil…? Dacă în casa noastră izbucneşte un incendiu, oare spunem: «*O, ce foc frumos…!*», sau chemăm pe toată lumea în ajutor…? Putem aşadar să îi privim liniştiţi pe copiii noştri, când vedem că înlăuntrul lor începe să ardă din ce în ce mai tare focul patimilor, care ameninţă atât cu o distrugere a trupului, temporală, cât şi cu cea a sufletului, veşnică…?

«*Cu timpul o să înţeleagă*», se mulţumesc să spună alţi părinţi. «*Copilul o să înceapă să gândească mai mult, înţelegând şi singur ce este bine şi ce este rău*».

Cât de distrugătoare este şi acestă înşelare de sine! Logica este un cuţit cu două tăişuri: ea poate fi îndreptată fie spre bine fie spre rău. Însă simpla cunoaştere a binelui nu ajută la nimic. Trebuie în plus, să doreşti binele şi să fi obişnuit să îl

săvârşeşti. Către o astfel de obişnuinţă trebuie condus omul prin educaţie, încă din primii ani ai copilăriei, astfel încât mai târziu, cunoscând binele şi cu ajutorul raţiunii, să îl săvârşească, ajutat fiind şi de puterea voinţei. Dacă educaţia nu începe de la vârsta copilăriei, raţiunea devine apoi un dar foarte periculos. Mulţi oameni dotaţi cu o foarte mare inteligenţă se găsesc prin închisori sau instituţii corecţionale. De ce au ajuns acolo? Exact pentru faptul că «***înţelegerea a venit cu timpul…!***».

Să nu credeţi că omul este prin firea sa bun şi cinstit. Chiar dacă este inteligent, dacă nu primeşte o educaţie corespunzătoare, la vârsta potrivită, nu va evolua în chip pozitiv. Pentru că, aşa cum ne confirmă şi cuvântul lui Dumnezeu, din firea sa omul este înclinat spre a săvârşi răul.

Justificând defectele copiilor şi ale tinerilor şi în acelaşi timp atitudinea lor, mulţi dintre părinţii neglijenţi spun următoarele: «*Nu putem să cerem şi să ne aşteptăm la o viaţă împodobită cu virtuţi, încă de la vârsta copilăriei…!*».

Însă de ce nu putem? Oare Domnul nostru Iisus Hristos, Care ne-a oferit exmplul vieţii Sale, nu a fost la rândul Său copil şi tânăr…? Ce ne spune Sfânta Evanghelie: «*Iar copilul creştea şi se întărea cu duhul, umplându-Se de înţelepciune, şi harul lui Dumnezeu era asupra lui*». (Luca I, 40). Oare nu sunt de ajuns de multe mărturiile cuprinse în vieţile sfinţilor, care ne arată că aceştia, încă de la cea mai fragedă vârstă, îşi cultivau virtuţi ca evlavia, ascultarea, bunătatea…? Şi dacă Mântuitorul ne spune despre copii: «*lăsaţi copiii să vină la Mine*» (Matei 19,14) şi încă: «*vai celui care va sminti pe unul dintre aceştia mici care cred în Mine…*» (Matei 18,6) rezultă oare concluzia, că le este imposibil copiilor să făptuiască virtutea…? Dimpotrivă! Domnul spune toate acestea, ca să scoată în evidenţă că virtutea poate fi lucrată de la vârstă fragedă, lucrarea ei fiind în acelaşi timp cu mult mai curată, mai nevinovată, mai autentică.

De aceea vă spun: Vai de acei părinţi, care neglijează cultivarea sufletelor copiilor lor, cu obişnuinţe bune şi cu înclinaţia către săvârşirea binelui, încă de la vârsta mică a copilăriei. Vor da socoteală în faţa lui Dumnezeu.

Voi însă, părinţilor, care citiţi aceste rânduri, să nu treceţi cu vederea nici cea mai mică apariţie a răului în comportamentul şi a celui mai mic dintre copii. Pentru că şi acesta are – la început inconştient, însă mai târziu conştient – scăderile sale, rămăşiţele triste ale păcatului strămoşesc.

Astfel, spre exemplu, dacă pruncul îşi dă seama – şi de obicei foarte repede se întâmplă aceasta – că prin plâns şi strigăte poate să obţină foarte uşor ceea ce îşi doreşte, se va obişnui să facă astfel mereu. Şi cu cât mai des se repetă aceasta, cu atât mai îndărătnic şi mai alintat devine. La fel se întâmplă şi cu celelalte slăbiciuni omeneşti, care cu trecerea timpului se dezvoltă din ce în ce mai mult. Rădăcinile lor s-au dezvoltat încă din primii ani ai copilăriei.

Se istoriseşte despre împăratul roman Diocleţian, care a fost unul dintre cei mai crunţi prigonitori ai primilor creştini, că de când era mic, îi plăcea să chinuiască şi să ucidă diferite animale. Prin urmare, această înclinaţie spre a chinui orice fiinţă vie, s-a cultivat în el încă din copilărie. De aceea, noi trebuie să avem grijă să punem bazele unei educaţii corecte, încă din copilărie.

Urmăriţi tot timpul înclinaţiile copilului vostru. Şi orice tendinţă rea îşi face apariţia, smulgeţi-o din rădăcină cu ajutorul educaţiei.

Asemănaţi-vă grădinarului, care în epoca potrivită a anului, tunde ramurile rebele şi nefolositoare ale copacilor. Acelaşi lucru trebuie să îl faceţi cu copiii voştri. Inima copilului poate fi comparată cu o grădină, iar părinţii cu nişte grădinari ai lui Dumnezeu, care sunt datori să cureţe la vreme grădina – adică inima copilului – de buruienile păcatelor şi de neghina obişnuinţelor rele.

Dacă vor întârzia să facă aceasta, iar răul va prinde rădăcini adânci, dacă inima copilului va fi cuprinsă de deprinderi urâte, atunci nu vor mai putea face faţă luptei împotriva acestora. «*Te plângi*», scrie Sfântul Ioan Gură de Aur, «*că fiul tău este neascultător? Cu uşurinţă ai fi putut, pe vremea când era încă mic, să îl fi îndreptat, să îl fi obişnuit cu ordinea, să îl fi învăţat să fie conştiincios în îndatoririle sale, să vindeci boala sufletului său. Când pământul era încă bun pentru a fi cultivat, atunci trebuia să smulgi buruienile, mai înainte de a fi apucat să prindă rădăcini adânci. Neglijenţa ta este de vină, pentru că acum patimile fiului tău sunt atât de puternic statornicite în inima sa*».

Educaţia însă nu constă numai în a combate pornirile rele ale copilului, ci şi în a îl obişnui de mic să săvârşească binele. Care sunt principalele virtuţi pe care trebuie să le cultivăm în sufletele copiilor? Vom vedea mai amănunţit în capitolele ce urmează.

Sfânta Scriptură ne revelează motivul principal, pentru care trebuie să îl obişnuim pe copil, de mic, să săvârşească binele. Înţeleptul Sirah scrie, că dacă un tânăr apucă pe un drum, nu se va abate de la acesta până la bătrâneţe. Adică, dacă omul, de tânăr apucă pe drumul cel bun, dacă din copilărie a iubit binele, nu se va schimba până la moarte. Acelaşi lucru îl spune şi proverbul popular: «*Din leagăn până la mormânt acelaşi vei fi!*».

Vă reamintesc deci, părinţilor, cuvintele înţeleptului Sirah: «*Ai feciori? Învaţă-i pe ei, şi înconvoaie din pruncie grumazul lor*» (Sirah 7,24). Şi de asemenea mai amintesc şi proverbul poporului: «*Ceea ce înveţi de mic, nu uiţi până la bătrâneţe!*»

B. BAZELE EDUCAŢIEI

Am explicat deja, că educaţia creştină a copiilor trebuie să fie începută de la cea mai fragedă vârstă, pentru că primii cinci-şase ani ai copilăriei sunt hotărâtori pentru tot restul vieţii omului. Am arătat de asemenea, cam în ce constă, în general, începutul educaţiei, şi anume că părinţii sunt datori să alunge din sufletul copilului orice tendinţă spre rău şi să cultive aplecarea spre cele bune. În acest capitol, precum şi în următoarele, vom urmări mai amănunţit, care sunt acele defecte care trebuiesc îndreptate şi care sunt principiile binelui, spre care copilul trebuie îndrumat.

După cum ne spune înţeleptul Solomon, «*începutul înţelepciunii este frica de Dumnezeu*» (Pilde I,7). Bazaţi pe aceasta, trebuie să spunem că prima virtute pe care părinţii trebuie să o cultive în sufletele copiilor lor, cât mai devreme posibil, este frica de Dumnezeu, adică credinţa şi evlavia faţă de Acesta.

Însă de ce – veţi întreba poate – trebuie ca noi, părinţii, şi în special mamele, să îi învăţăm pe copii noştri despre credinţă şi despre evlavie, încă de la vârsta prunciei?

Răspunsul este următorul: Pentru că, dacă de mic copilul este învăţat să fie evlavios şi să fie prezent în sânul vieţii bisericeşti, numai atunci vom putea spera că şi când va ajunge la maturitate, când ispitele îl vor înconjura din toate părţile, iar patimile sălbatice îl vor asedia, acesta va rămâne neânvins şi drept, păstrând acele principii cu care a fost crescut de mama sa. Acele sfaturi creştineşti simple, pe care mama trebuie să le dea pruncului odată cu laptele matern, îl vor însoţi pe tot parcursul vieţii.

Şi dacă vreodată un astfel de copil, învins de vreo patimă sau debusolat de vreun exemplu rău, o ia pe drumul greşit, de cele mai multe ori, el se căieşte mai uşor şi se întoarce mai repede, faţă de acela care nu a cunoscut o educaţie creştinească în anii copilăriei. Copilul care a primit o educaţie creştin ortodoxă, chiar dacă o apucă pe un drum greşit, simte la un moment dat, că înlăuntrul său se trezeşte amintirea puternică a anilor nevinovaţi şi fericiţi ai copilăriei şi se poate întoarce la adevăr. Îşi aduce aminte de acele rugăciuni simple, pe care le-a învăţat de la mama sa – chiar dacă ea acum se odihneşte poate în mormânt – se gândeşte la sfaturile pe care aceasta i le dădea, pe când stătea încă pe genunchii ei. Şi cu toate că trăieşte o viaţă păcătoasă, că a uitat acele rugăciuni, se poate ca într-una din nopţi, mergând să se culce, să îşi aducă aminte, fără să vrea, cum mama sa îl învăţa să îşi facă semnul sfintei cruci înainte de a se culca, cum îl însemna chiar ea cu sfânta cruce şi cum se ruga pentru el.

Amintirea dulce a anilor nevinovaţi ai copilăriei i-a trezit pe mulţi din letargia păcatului şi i-a adus din nou aproape de Dumnezeu.

Înţelegeţi acum ce mare binecuvântare este pentru copii să aibă mame evlavioase! Acestea, de la cea mai fragedă vârstă îi vor învăţa despre credinţă şi despre evlavie. De la mamă – nu de la doică, învăţătoare sau profesoară – trebuie să înveţe copilul să îl cunoască pe Dumnezeu. În faţa icoanei din casă trebuie să înveţe copilul să îşi facă rugăciunea de dimineaţă şi nu abia la şcoală, pentru că mama sa este aceea care trebuie să îl înveţe cum să se roage. Aşa s-a obişnuit dintotdeauna în familiile cu adevărat ortodoxe.

«*Îndată ce copilul începe să înţeleagă*», scrie Sfântul Ioan Gură de Aur, «*părinţii îi învaţă Simbolul de Credinţă, cum să se roage şi să psalmodiaze, precum şi rânduiala slujbelor sfinte*». Acelaşi ierarh dă mamelor următorul sfat: «*Să îi învăţaţi pe copiii voştri să îşi facă semnul Sfintei Cruci. Iar câtă vreme ei încă nu pot să şi-l facă singuri, să îi însemnaţi voi cu mâna voastră*». Iar unei mame care era văduve şi pe care o chema Lito, îi scria: «*Este foarte frumos pentru o mamă creştină să îl înveţe pe copilul ei cum să pronunţe dulcele nume al lui Iisus, când încă glasul său este foarte plăpând iar limba sa abia poate să pronunţe*».

Din toate cele amintite, se explică, cred, de ce părinţii, şi în special mamele, care au cea mai mare parte de responsabilitate, pentru educaţia copiilor lor în primii ani de viaţă, trebuie, ca de la cea mai fragedă vârstă, să cultive în sufletele lor sentimentul religios – sau mai bine spus, modul de viaţă ortodox – din care să rodească mai târziu fructele credinţei şi ale evlaviei.

Vreţi să aflaţi cum este posibil să se împlinească aceasta? Cum să le inspirăm copiilor noştri trăirea credinţei creştin ortodoxe?

Aceasta se poate realiza, dacă vom începe să îi învăţăm pe aceştia, încă de mici, adevărurile de bază ale sfintei noastre credinţe.

Nu vă speriaţi! Este foarte simplu şi fiecare dintre mame poate să o facă.

Cu cuvinte simple, izvorâte din inimă, trebuie să le vorbească pruncilor ei, cât se poate de des, despre bunul şi milostivul Părinte ceresc, Care îi iubeşte mult pe toţi copiii şi le trimite bunătăţile Sale.

Mai târziu, din timp în timp, le poate povesti despre viaţa primilor oameni în paradis. Despre cum trăiau ei acolo fericiţi, atâta vreme cât au ascultat de Dumnezeu. Să le spună că în ceruri va fi întotdeauna mai bine, pentru aceia care ascultă de Domnul şi de părinţii lor.

Să le istorisească de asemenea cum au păcătuit Adam şi Eva, cum au fost alungaţi din rai şi au făcut ca nefericirea lor să fie moştenită apoi de toţi ceilalţi

oameni. De aceea, a fost nevoie să vină pe pământ Mântuitorul, ca să poată din nou oamenii să moştenească împărăţia cerurilor.

Să le povestească despre naşterea Domnului, despre păstorii cei smeriţi, despre cei trei magi care I s-au închinat şi despre Irod cel rău, care a ucis pruncii din Ierusalim. Să le descrie copilăria pruncului Iisus, închinarea Sa la templu la vârsta de doisprezece ani şi viaţa Sa în Nazaret. Să le povestească patimile şi răstignirea Sa, explicându-le că toate acestea le-a suferit pentru că oamenii deveniseră atât de răi. Fiecare copil va înţelege îndată că el nu trebuie să fie rău.

Să continue apoi mama, să vorbească despre Învierea şi Înălţarea la cer a Domnului! Va vedea că încet-încet, copilul va începe să îi ceară să povestească în fiecare zi tot mai multe.

Va putea aşadar să istorisească şi despre Maica Domnului, despre aducerea ei la templu la vârsta de trei ani, despre viaţa ei acolo….Să îi spună încă despre iubirea ei faţă de toţi oamenii şi despre împlinirea cererilor, acelora care se roagă către Dânsa.

Îi va vorbi şi despre sfinţii îngeri, mai ales despre îngerul său păzitor, care se îngrijeşte de dânsul!

Mama poate de asemenea, să se folosească şi de prilejul anumitor sărbători, ca să îi povăţuiască pe copiii ei pe calea adevărurilor de credinţă. Le va arăta sfintele icoane, care nu trebuie să lipsească din nici o casă ortodoxă, explicându-le cine este reprezentat în fiecare. Le va dărui copiilor să poarte la gât câte o cruciuliţă şi le va explica cine este răstignit pe aceasta. Îl va duce pe prunc în fiecare zi în faţa iconostasului din casă, îşi va face sfânta cruce şi îl va însemna apoi şi pe acesta cu mânuţa lui, învăţându-l încet-încet cum să îşi facă şi singur cinstitul semn şi cum să se roage.

Deasemenea, nu va uita să îl ia pe copilul ei în fiecare Duminică la biserică şi să îl împărtăşească cu Sfintele Taine.

Urmând toate aceste sfaturi, mama cea bună îl va învăţa pe prunc, mai înainte ca acesta să meargă la şcoală, adevărurile de bază ale credinţei, pe care orice copil are posibilitatea să le înţeleagă. Copiii în general, au o mai mare receptivitate către cele sfinte decât cei mari. Este de ajuns ca ei să crească îndrumaţi de o mamă evlavioasă.

Cât de uşor este, de exemplu, să se facă legătura între pomul de crăciun şi istoria naşterii lui Hristos. Sau cât de uşor este ca de Paşti, să le explicăm copiilor că Mântuitorul a pătimit şi a fost răstignit pentru păcatele oamenilor. Copilul va înţelege, că pentru aceasta nu trebuie să păcătuim. Îi vom spune, de asemenea, despre Înviere şi despre faptul că deşi suntem muritori, dacă vom fi buni, Mântuitorul ne va învia şi pe noi, aşa cum a făcut cu dreptul Lazăr.

Cât de uşor este să îi inspirăm copilului nostru dragostea şi evlavia pentru sfintele slujbe ale Bisericii! Ajunge doar să îl facem să înţeleagă că în biserică se simte şi mai mult prezenţa lui Dumnezeu, care îi iubeşte atât de mult pe copii şi îi cheamă lângă Dânsul. Prin urmare, în biserică trebuie să stăm liniştiţi, să facem cu atenţie semnul sfintei cruci şi să ne rugăm cu evlavie.

Da, iubiţi părinţi! Dacă inima voastră este inundată de credinţă şi de dragoste faţă de Dumnezeu, veţi găsi tot felul de mijloace, spre a le transmite aceste sentimente şi copiilor voştri. Cât de mare nedreptate le facem acelor copii, pe care îi privăm de bogăţia credinţei, de tezaurul Ortodoxiei.

Este foarte adevărat ceea ce s-a spus, şi anume că «*sufletul omului – şi deci şi al copilului – este din fire creştin*». De aceea şi Dumnezeu aşteaptă ca pruncii să

aibă un comportament evlavios. Bine spune şi Psalmistul: «*Din gura pruncilor şi a celor ce sug ai săvârşit laudă*» (Psalmi 8,3).

Pentru a prinde deci rădăcini, modul de viaţă creştin ortodox în sufletele copiilor, părinţii sunt obligaţi să îi înveţe de mici să intre în legătură cu Dumnezeu, să se roage. Oricât de mic este copilul, el poate încet-încet, să înveţe să se roage. Din momentul în care ştie să ceară părinţilor săi ceva care îşi doreşte, va putea să înveţe să ceară şi de la Părintele ceresc cele cuvenite.

Învăţaţi-l deci pe copilul vostru să se roage. Dacă va învăţa de mic să se roage, cu timpul rugăciunea îi va deveni încet-încet obişnuinţă şi apoi chiar o necesitate! Să faceţi în fiecare zi dimineaţa şi seara rugăciunile cuvenite, precum şi înainte şi după fiecare masă. Să nu se apropie de masă, precum se apropie animalele cele necuvântătoare de iesle. Trebuie să înveţe că oricine doreşte să se bucure de darurile lui Dumnezeu, trebuie mai întâi să le ceară, iar după ce le-a primit să mulţumească pentru acestea. Rugăciunile «*Tatăl nostru*», «*Cuvine-se cu adevărat*» şi altele ca acestea, trebuie să le ştie fiecare copil.

Este un fenomen foarte trist în vremurile noastre, şi anume că rugăciunea comună în familie, la masă, s-a pierdut aproape peste tot. Aceasta este cauza pentru care vedem atâtea familii nefericite şi atâtea ratări, în ceea ce priveşte educaţia. Pentru că oamenii, familiile, au încetat să se mai roage. Cuvintele Domnului sunt veşnic actuale: «*Cereţi şi vi se va da!*» (Matei 7,7).

Poate că mulţi vor răspunde: «*Păi, copilul nu înţelege rugăciunile*». Desigur că la început nu va înţelege prea mult din cele cuprinse în rugăciuni, dar el intră astfel într-o atmosferă de evlavie, chiar dacă este foarte mic. Acesta este de fapt lucrul de care are nevoie. Cu toate că nu îşi poate închipui în sine prea clar, chipul lui Dumnezeu, el simte prezenţa Lui. Simte că există o Fiinţă superioară, care ne iubeşte şi pe care noi trebuie să o iubim. Când copilul spune cuvintele rugăciunii, se gândeşte la Dumnezeu, îi dăruieşte Acestuia sentimentele sale. Şi o astfel de rugăciune, care se înalţă din inima nevinovată a unui copil, este cu mult mai plăcută în faţa lui Dumnezeu decât rugăciunea unui înţelept, care înţelege exact fiecare cuvânt, dar care se roagă de obicei numai cu raţiunea rece, fără căldura inimii. Cât de mult îi place lui Dumnezeu rugăciunea copiilor o spune, repet, psalmistul când scrie: «*Din gura pruncilor şi a celor ce sug ai săvârşit laudă*» (Psalmi 8,3).

Ca să fie împlinită însă o corectă educaţie religioasă a copiilor, trebuie mai întâi de toate ca părinţii înşişi să fie evlavioşi şi cu frică de Dumnezeu. Trebuie ca ei înşişi să iubească rugăciunea.

Dacă mama nu este credincioasă şi evlavioasă, dacă nu găseşte – pentru că nu cere – bucurie şi mângâiere în rugăciune, atunci ea nu poate împlini cum trebuie educarea copiilor ei. Numai atunci când mama are o viaţă duhovnicească neântreruptă, când copilul o vede că se roagă ea însăşi des şi cu căldură, îşi va însuşi şi el aceleaşi principii de viaţă.

Aţi înţeles acum, iubiţi părinţi, şi în special voi mamelor, de ce trebuie să îi învăţaţi pe copiii voştri credinţa şi trăirea ortodoxă încă de la vârsta prunciei? Şi de ce trebuie să îi învăţaţi să se roage, mai înainte chiar de a merge la şcoală?

Către voi mă adresez deci: Cea mai bună moştenire pe care o puteţi lăsa copiilor voştri este educaţia creştin ortodoxă.

Să îi învăţaţi, aşa cum v-am expus pe scurt, adevărurile de bază ale credinţei noastre. Să îi învăţati să fie evlavioşi şi să se roage, din fragedă pruncie, atât cu cuvântul vostru, cât mai ales prin exemplul vostru. Degeaba se vor chinui

mai târziu preoţii sau profesorii de religie să îi înveţe toate acestea, dacă nu veţi pune voi bazele acestei educaţii încă de acasă.

Povăţuiţi-i pe copiii voştri să trăiască creştineşte şi cu frică de Dumnezeu. Numai aşa puteţi spera, ca mai târziu să fiţi mândri de ei şi nu să ajungeţi să plângeţi pentru dânşii. Dacă copiii voştri trăiesc cu frica lui Dumnezeu, vor fi şi ascultători şi recunoscători faţă de voi mai târziu. Dacă îi veţi învăţa să îl iubească pe Dumnezeu, atunci cu siguranţă că vă vor iubi în mod sincer şi pe voi.

Îndreptaţi-i deci, mamelor şi taţilor, pe copiii voştri către Dumnezeu şi către cele cereşti! Numai atunci veţi avea bucurii din partea acestora şi după cele pământeşti!

C. DEPRINDEREA ASCULTĂRII

Sunt doar câteva texte în Sfânta Evanghelie, care se referă la anii copilăriei Domnului. Ele sunt însă foarte grăitoare şi cu un bogat conţinut pedagogic. Astfel, despre copilul Iisus de doisprezece ani, sfântul evanghelist Luca scrie: «*Şi a coborât cu ei şi a venit în Nazaret şi le era supus*» (Luca 2,51).

Ceea ce accentuează aici sfântul evanghelist Luca este faptul că Iisus, copil fiind, era ascultător şi supus faţă de părinţii săi pământeşti. Aceeaşi ascultare o avea însă şi faţă de Tatăl cel ceresc. Aceasta se vede din cuvintele sfântului apostol Pavel, care scrie despre Iisus, ajuns acum la vârsta maturităţii, următoarele: «... *ascultător făcându-Se până la moarte, şi încă moarte pe cruce.*» (Filipeni 2,8). Mai mult, sfântul apostol ne arată că de această ascultare a depins mântuirea lumii: «*Căci precum prin neascultarea unui om s-au făcut păcătoşi cei mulţi, tot aşa prin ascultarea unuia se vor face drepţi cei mulţi.*» (Romani 6,19).

Nu este nevoie să vorbim despre imensa importanţă a ascultării în viaţa oamenilor, în general. Cât de importantă este ea, în special în educaţia copiilor, o ştie fiecare părinte. Putem chiar să spunem, că acela care a rezolvat problema ascultării cu copiii săi, a rezolvat chiar problema educaţiei.

Nu voi vorbi deci, despre importanţa ascultării. Voi arăta doar părinţilor, cel mai simplu şi mai sigur mod de educaţie, astfel încât copiii lor, să devină foarte curând ascultători. Aceasta, cred, că îi interesează cel mai mult.

Mai întâi de toate, trebuie să accentuăm faptul că ascultarea este ca o plantă foarte sensibilă, care nu se poate dezvolta şi rodi oriunde. Răsare numai acolo, unde pământul îi este prielnic. Cu tristeţe constatăm aşadar, că în multe familii nimic nu reuşeşte să ajute la însuşirea virtuţii ascultării, de către copii. Acestea sunt familiile în care domină aşa zisul duh al libertăţii, care constă de fapt în contestarea şi nepăsarea faţă de orice regulă, atunci când vor să-şi apere propriile interese.

Dacă părinţii sunt contaminaţi cu un astfel de duh, este imposibil să se mai folosească orice formă de educare a ascultării.

Oricine vrea să aibă copii ascultători, trebuie el însuşi să respecte orice formă de autoritate recunoscută, fiecare principiu şi lege. Astfel de autorităţi sunt Dumnezeu, Biserica şi statul. Iar legile care trebuiesc respectate sunt aşadar, cele ale lui Dumnezeu, ale Bisericii şi ale statului. Respectăm noi înşine însă, primii aceste legi?

În anumite familii, Dumnezeu este ultima persoană căreia I se acordă vreo importanţă. Despre El se discută numai ocazional, spre exemplu după citirea vreunei cărţi, în care se promovează necredinţa sau negarea unuia dintre adevărurile de credinţă ale creştinismului. În multe astfel de cărţi, credinţa în

Dumnezeul cel personal şi viu este considerată un fel de poveste, potrivită numai pentru femeile bătrâne.

Mulţi nici nu simt nevoia de a intra în legătură cu Dumnezeu, în timp ce acela care o face, este adeseori batjocorit.

Toate acestea sunt observate şi auzite de copil. Ce concluzie va trage deci? Cu uşurinţă ne-am putea da seama: «*Dacă tatăl meu nu îl cinsteşte pe Dumnezeu şi nu ascultă de Acesta, înseamnă că şi eu pot să nu îl cinstesc şi să nu ascult de tatăl meu. Dacă Dumnezeu şi poruncile Sale sunt poveşti, atunci porunca a cincea: "Cinsteşte pe tatăl şi pe mama ta…",este şi aceasta un mit fără importanţă. Prin urmare părinţii nu reprezintă nimic important pentru mine. Şi nu am nici o obligaţie faţă de ei*». Trebuie să recunoaştem, că în acest fel, logica este de partea copiilor!

Astfel, dacă ne gândim că pentru mulţi părinţi Biserica nu înseamnă nimic, cu uşurinţă vom înţelege că în astfel de familii, nici nu poate fi vorba de educarea ascultării.

«*Ce mă interesează pe mine ce spune preotul? Ce nevoie am eu de sfaturile sale? Pot eu să cred ceea ce spune?*». Astfel de cuvinte – sau poate chiar mai rele – aud adesea copiii în casele lor, în vreme ce la biserică li se spune că trebuie să asculte de părinţi, de preot şi de profesorii lor. Şi în vreme ce acasă se subminează cu o abundentă ironie persoana şi lucrarea preotului, copilul aude de la acesta: «*Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta…*». Atunci copilul ajunge să tragă o concluzie definitivă: «*De vreme ce tatăl meu nu recunoaşte nici una dintre poruncile lui Dumnezeu, despre care vorbeşte preotul, atunci nu există nici un motiv să îl ascult pe preot, atunci când învaţă porunca a cincea*». Logica este din nou de partea copilului!

Acelaşi lucru se întâmplă şi atunci când este vorba despre autoritatea statului: «*De ce să ascult eu de legile statului? Eu sunt propriul meu stăpân şi fac ce vreau!…*». Astfel de afirmaţii gratuite face tatăl, lipsit de discernământ şi fără să ia seama cine îl ascultă.

Desigur că aceste cuvinte, îndreptate împotriva autorităţii statului, nu au prea mare valoare. Deoarece statul dispune de mijloacele de constrângere necesare, în vederea respectării legilor sale. Nu acelaşi lucru se întâmplă, atunci când este vorba de Dumnezeu şi de Biserică.

Prin urmare, în astfel de condiţii, nu există un teren propice pentru educarea copiilor în spiritul ascultării faţă de părinţi. Acolo unde nu este recunoscută şi respectată puterea dumnezeiască, acolo unde legile statului sunt respectate din frică, acolo deci, nu poate rodi educarea ascultării. Oricine ignoră autoritatea lui Dumnezeu, a Bisericii şi orice altă formă de autoritate, nu va reuşi să impună copiilor săi, să respecte autoritatea sa părintească. De aceea, dacă vreţi să fiţi ascultaţi de copiii voştri, respectaţi mai întâi voi autorităţile recunoscute în mod curent şi legile acestora. Astfel vor învăţa şi copiii voştri să asculte de voi!

Să presupunem însă, că există acele condiţii, necesare cultivării acestei virtuţi în sufletele copiilor. Cum vom reuşi să facem aceasta?

Ascultarea constă în a supune voinţa noastră voinţei altcuiva. Însă pentru a supune voinţa mea, voinţei unei alte persoane, trebuie să nutresc faţă de aceasta un adânc respect. În plus, trebuie să o iubesc, pentru a o putea urma.

Cea mai tare putere a sufletului este voinţa! Aceasta domneşte asupra tuturor celorlalte puteri sufleteşti ale omului. Lucrul pe care îl vrem, la acela ne şi gândim, despre acela vorbim, şi pe acela îl săvârşim. Dumnezeu ne-a înzestrat cu această putere sufletească, pentru a ne dori să săvârşim numai binele, şi în acelaşi

timp, pentru a opune rezistenţă şi a urî răul. Însă voinţa noastră a fost slăbită din cauza păcatului şi tinde mai mult către săvârşirea răului. Cu toate că recunoaştem binele, nu avem puterea nici de a ni-l dori, în mod constant, nici de a-l săvârşi: «*Căci nu fac bine pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârşesc.*» (Romani 7,19).

Slăbirea voinţei îndreptate către săvârşirea binelui este un rezultat al păcatului strămoşesc. La fel cum am văzut şi în cazul alintării şi al îndărătniciei, care trebuiesc din pruncie dezrădăcinate.

Viţa de vie dă multe roade dulci, însă nu atunci când este lăsată sî se dezvolte în voia ei, ci atunci când este tăiată şi legată de araci. Acelaşi rezultat îl oferă şi disciplina. Iar stăpânirea alintării şi a încăpăţânării copilăreşti oferă roadele ascultării.

Însă ca să vă bucuraţi de aceste roade, ţineţi minte regulile pe care trebuie să le urmaţi.

Nu le permiteţi îndărătniciri şi alintări copiilor voştri, fie ei cât de mici. Aceasta nu înseamnă desigur, că trebuie să limitaţi la maxim libertatea lor de voinţă. Copilul poate să ceară ceva bun şi folositor, ceva de care are într-adevăr nevoie, ceva pe care îl merită. Atunci voi trebuie cu toată bunăvoinţa să le îndepliniţi cererea.

Dacă, spre exemplu, la ora potrivită copilul cere de mâncare, deoarece îi este foame, nu trebuie să îi refuzaţi aceast lucru. Dacă aţi face-o, v-aţi dovedi răi şi neândurători.

Dacă, la fel, copilul cere ceva care îi este necesar la şcoală, trebuie să îi satisfaceţi această cerere, deoarece altfel există riscul ca el să apeleze la alte mijloace nedorite.

Este însă complet diferit cazul în care copilul cere ceva care nu îi este permis. Aceasta trebuie să i-o refuzaţi cu tărie, făcând abstracţie de lacrimile sale.

Niciodată să nu cedaţi capriciilor copilăreşti. Cine se arată o dată îngăduitor, va deveni pentru totdeauna rob al moftur ilor copilului său.

În străduinţa de a forma caracterul copiilor lor, părinţii trebuie să conlucreze armonios. Să nu dărâme unul, ceea ce construieşte celălalt. Niciodată un copil nu devine mai alintat, ca în cazul în care vede că unul dintre părinţi îi îngăduie ceea ce celălalt îi interzice.

Vine, de exemplu, tânguindu-se la mama sa, şi se plânge că tatăl nu i-a dat un lucru, pe care l-a cerut. Mama nu trebuie să îşi exprime sprijinul şi mila faţă de copil şi cu atât mai mult, nu trebuie să îşi arate nemulţumirea faţă de gestul tatălui, chipurile pentru că acela nu a făcut voia “vlăstarului”.

Acelaşi lucru trebuie să îl facă şi fraţii mai mari, rudele şi toţi cei care locuiesc în casa respectivă, mai ales bunicii. Este cunoscut faptul că cei în vârstă caută mereu un sprijin şi un lucru căruia să se dedice. Dat fiind că părinţii sunt mai mult plecaţi şi ocupaţi, îşi îndreaptă atenţia către nepoţi. Şi cum? Satisfăcându-le toate hatârurile. De aceea nepoţii, de multe ori, îşi găsesc un aliat în persoana bunicului sau a bunicii. Speră că lângă aceştia vor putea obţine orice îşi doresc.

Niciodată nu trebuie cultivată alintarea copiilor. Nu trebuie să le permitem să comande celor mai mari decât dânşii, fraţilor, servitorilor, bunicilor, sau să ceară ceva care nu le este permis să aibă.

Când copiii îşi doresc orice lucru, trebuie să îl ceară, nu să comande să i se dea. Trebuie să fie mulţumiţi cu ceea ce primesc, şi să mulţumească pentru aceasta.

Niciodată nu trebuie să neglijăm orice gest de neascultare din partea copiilor. Ceea ce spune mama şi tata, trebuie urmat întotdeauna fără întârziere.

Copilul trebuie să ajungă, prin educaţie, să gândească în conştiinţa sa: «Dacă nu voi îndeplini imediat ceea ce mi-a spus mama şi tata, nu mă comport cum se cuvine». Părinţii trebuie să fie de asemenea siguri la rândul lor, că ceea ce au spus copilului să facă, a fost dus la îndeplinire. Numai aşa vom putea să învingem îndărătnicia copilului, ajutându-l să îşi dezvolte o voinţă puternică, îndreptată către săvârşirea binelui şi cultivând în acelaşi timp şi virtutea ascultării.

După ce reuşiţi deci, să alungaţi alintarea şi îndărătnicia din sufletul copilului, trebuie să continuaţi să vă purtaţi mereu în acelaşi mod educativ, astfel încât copiii să vă acorde constant respectul cuvenit. Respectul este condiţia de bază a ascultării.

Copiii nutresc în mod firesc un respect special faţă de părinţii lor. Acest sentiment natural este revelat şi în porunca a cincea a Decalogului. Ar fi desigur de prisos să spunem părinţilor: Purtaţi-vă în aşa fel încât, să vă respecte copiii voştri.

Copilul cunoaşte, că trebuie să îi respecte pe tatăl şi pe mama sa, şi apoi află că aceasta o cere şi Dumnezeu. Ce se întâmplă însă, în momentul în care vede la părinţii săi ceva care provoacă repulsie, antipatie şi tulburare în sufletul său nevinovat de copil, ajungând astfel să nu îi mai poată respecta, în pofida voinţei lui? Cum poate un copil să respecte un tată beţiv, sau o mamă care tot timpul blesteamă şi ocărăşte, doi părinţi care se ceartă mereu între ei? Exemplul rău oferit de părinţi, nu numai că zdruncină respectul copiilor faţă de ei, dar subminează şi temelia ascultării. Nu va gândi oare copilul: «*Păi, ce fel de părinţi sunteţi voi?*»

De aceea părinţii trebuie să aibă grijă cum se comportă şi să evite orice gest, care ar putea zdruncina respectul copiilor faţă de ei. Trebuie mai întâi ei înşişi să fie conduşi de sentimentul de respect reciproc şi să se poarte cu delicateţe unul cu celălalt. Să nu se certe şi să nu dea curs unor discuţii necuviincioase, mai ales în faţa copiilor.

Copiii nu trebuie să audă niciodată expresii de genul: «*N-o să ajungi nici tu departe, ca şi taică-tu!*», «*O să ajungi un ratat, ca şi taică-tu!*». Sau: «*Risipitoare eşti şi tu ca şi maică-ta!*», «*Numai minciuni spui, ca şi maică-ta!*». Degeaba cerem respect şi ascultare, de la copiii care aud astfel de cuvinte de la părinţii lor.

Părinţilor! Niciodată să nu vă permiteţi jocuri sau glume necuviincioase faţă de copiii voştri. Tatăl care se maimuţăreşte în mod exagerat în faţa copiilor săi, nu se poate aştepta la respectul cuvenit din partea acestora şi nici nu poate îndrepta comportamentul lor necuviincios.

Aceasta nu înseamnă desigur, că trebuie să fim tot timpul în faţa copiilor noştri aspri şi excesiv de serioşi. Trebuie să avem discernământ şi să facem diferenţa între seriozitatea delicată şi glumele nevinovate şi decente. Faţă de un tată iubitor dar şi serios în acelaşi timp, copiii nutresc un adânc respect. Este de ajuns o singură privire, pentru ca aceştia să asculte îndată rugămintea sa.

Vreţi să vă asculte copiii voştri? Arătaţi-le neâncetat iubirea voastră. Nu însă acea formă de iubire exprimată prin cocoloşire şi prin cedarea la oricare dintre cererile lor, ci prin iubirea înţeleaptă, din inimă, care să urmărească doar binele lor. Când copilul simte o astfel de iubire ascultă nu de frică, ci din respect.

Nu rămâneţi indiferenţi faţă de bucuriile şi tristeţile copiilor voştri. Nu spuneţi niciodată, că pentru voi copiii sunt o greutate şi un chin. Nu arătaţi niciodată că orice jertfă pentru binele lor este prea mare, sau prea grea pentru voi.

Dăruiţi-le tot ceea ce le este necesar cu bucurie şi căldură sufletească. Cum poate un copil să iubească pe acel părinte, care îi dă bombănind o bucată de pâine?

Oferiţi-le din când în când copiilor şi acele mici bucurii şi satisfacţii. Un dar de sărbători sau de ziua numelui întăreşte iubirea lor.

Încercaţi să câştigaţi inima copilului vostru, dezvoltând o relaţie bazată pe sinceritate şi încredere reciprocă. Suspiciunea şi lipsa de încredere ucid dragostea.

Nu adăugaţi la pedepsele cuvenite expresii jignitoare şi observaţii care rănesc. Un astfel de comportament aspreşte inima şi distruge orice urmă de iubire.

Părinţilor! V-am arătat mijloacele de bază, care folosite cu conştiinciozitate, vor duce la însuşirea virtuţii ascultării de către copiii voştrii.

Mai întâi să îi învăţaţi că trebuie să vă asculte, deoarece aceasta este voia lui Dumnezeu.

Aveţi grijă din timp să nu răsară în inima lor buruiana alintării. Nu îngăduiţi nici o formă de îndărătnicie şi de obrăznicie.

Nu le daţi tot ceea ce vă cer. Obişnuiţi-i cu reţinerea, cumpătarea şi economia.

Cereţi-le să facă îndată şi cu exactitate ceea ce le-aţi poruncit. Să nu fie nevoie să mai repetaţi aceeaşi indicaţie. Nu le cereţi însă niciodată, să facă ceva care le depăşeşte puterile.

Fiţi constanţi în atitudinea voastră şi nu le îngăduiţi astăzi, ceea ce ieri le-aţi interzis.

Nu vă contraziceţi unul cu celălalt în faţa copiilor.

Aveţi grijă ca respectul copiilor voştri să fie un sentiment de durată, evitând orice gest care l-ar putea zdruncina.

În sfârşit, nu uitaţi niciodată să invocaţi binecuvântarea lui Dumnezeu, în lucrarea de educare a copiilor voştri. Numai astfel, străduinţele, grija şi lupta voastră vor fi încununate de succes.

D. DEPARTE DE MINCIUNĂ

În capitolul precedent am vorbit despre modul în care trebuie să cultivăm în inima copiilor virtutea ascultării şi despre mijloacele ce trebuiesc folosite pentru a reuşi aceasta. În continuare vom arăta, cum să le inspirăm copiilor dragostea de adevăr, cum să îi învăţăm să preţuiască adevărul şi evite minciuna.

Nevoia de adevăr şi iubirea faţă de acesta sunt elemente adânc sădite în om şi deci şi în copil. Păcatul strămoşesc, cu toate că a tulburat şi a slăbit simţul adevărului, nu a reuşit să îl stingă definitiv. Chemarea către adevăr a persistat în om. Această chemare se manifestă în copil, prin acea dorinţă nesfârşită de a cunoaşte totul. De aceea, copilul întreabă despre toate. Şi orice răspuns din partea celor mari este acceptat ca fiind adevărat.

În puritatea sa copilul nu cunoaşte minciuna şi prefăcătoria. Mai târziu, îi este ruşine şi se înroşeşte nu numai când el, din grabă sau din necugetare spune vreo minciună, ci şi atunci când îi aude pe cei mari minţind.

Iubirea pentru adevăr este sădită în sufletul copiilor de însuşi Dumnezeu. Trebuie însă, ca această vocaţie naturală să fie ajutată să se dezvolte şi să se întărească. Aceasta este lucrarea destinată părinţilor. Cum să o reuşească?

Primul lucru pe care trebuie să îl facă, este de a-i povăţui de la cea mai fragedă vârstă. Cum se poate realiza aceasta? Sunt trei reguli de bază:

a) Să îi învăţaţi pe copiii voştri să iubească adevărul, gândindu-se la Dumnezeu. Copilul trebuie să ştie că Dumnezeu, care este Adevărul cel

veşnic şi neschimbat, doreşte ca şi noi să spunem întotdeauna adevărul. Numai atunci copilul va urî minciuna, când va înţelege că şi Dumnezeu o urăşte şi o condamnă. Numai iubirea de adevăr, care se întemeiază pe credinţa şi iubirea faţă de Dumnezeu, va putea să treacă prin orice încercare.

b) Să vă purtaţi cu copiii voştri cu simplitate şi sinceritate. Să credeţi în spusele lor, dacă sunteţi siguri că nu spun minciuni. Nu le cereţi niciodată să jure, pentru a vă încredinţa de adevărul celor afirmate. Dacă aveţi vreo îndoială în ceea ce priveşte adevărul afirmaţiilor lor, nu o arătaţi din prima clipă. Încercaţi să vă asiguraţi, că acesta a spus într-adevăr o minciună. Şi dacă acest lucru s-a întâmplat, chemaţi-l lângă voi, priviţi-l în ochi cu seriozitate dar şi cu iubire şi spuneţi-i următoarele: «*Dumnezeu ne cere să spunem adevărul. El este Atotştiutor, cunoaşte şi cele mai ascunse gânduri ale noastre, şi urăşte pe aceia care spun minciuni*». Pe faţa copilului va apare îndată înroşirea provocată de ruşine. Va spune adevărul şi nu va mai minţi niciodată.
c) Să arătaţi întotdeauna faţă de copiii voştri că şi voi iubiţi şi respectaţi adevărul. Să fiţi sinceri şi direcţi în tot ceea ce faceţi.

Mai întâi de toate să cinstiţi adevărul dumnezeiasc, credinţa şi legea lui Dumnezeu. Nu vă arătaţi niciodată neglijenţi sau nepăsători faţă de credinţă. Nu daţi niciodată ocazia copiilor voştri să audă expresii de genul: «*Nu este necesar să creadă cineva în Dumnezeu; este de ajuns să fie un om cinstit*». Prin astfel de exprimări, care din păcate se aud foarte des, se imprimă un duh de minciună de sine, duhul celui viclean. Dacă veţi pronunţa în faţa copiilor astfel de concepţii greşite şi mincinoase, veţi distruge în inima lor orice sentiment de respect şi de iubire faţă de adevărul de credinţă şi faţă de orice alt adevăr.

Dacă într-adevăr, ar fi acelaşi lucru pentru Dumnezeu, ca noi să avem o concepţie greşită sau corectă faţă de El şi adevărul Său, să mărturisim, după judecata noastră, ca fiind adevărată sau mincinoasă credinţa creştină, atunci de ce omul s-ar mai interesa de adevăr în viaţa de zi cu zi?

Dacă Dumnezeu îi acceptă în acelaşi mod, şi pe cel care Îl mărturiseşte corect, şi pe cel care Îl neagă sau se îndoieşte de El, dacă nu există nici o diferenţă între susţinerea adevărului sau a minciunii, atunci cum se explică faptul că adevărului i se acordă atâta importanţă în viaţa de zi cu zi?

Şi dacă, în sfârşit, au dreptate aceia care spun că nu există credinţă revelată de Dumnezeu, sau cu alte cuvinte, dacă Dumnezeu nu a binevoit să ne reveleze adevărul, care priveşte cele mai importante chestiuni de viaţă, atunci cum mai putem cere de la oameni – şi prin urmare şi de la copii – să spună adevărul în toate chestiunile minore ale vieţii de zi cu zi?

De aceea, părinţilor, dacă vreţi ca pruncii voştrii să iubească adevărul omenesc, învaţă-i mai întâi să nutrească un mare respect faţă de adevărul dumnezeiesc. Nu permiteţi să intre în inimile voastre şi nici ale lor, neglijenţa şi nepăsarea faţă de credinţa ortodoxă şi faţă de Biserică.

Copiii, dacă observă că voi trataţi cu superficialitate adevărurile credinţei creştine şi canoanele Bisericii, sau dacă observă că vă prefaceţi când e vorba despre viaţa creştină, atunci îşi vor impropria şi ei acelaşi comportament şi nu vor mai crede în cele spuse de voi.

Să fiţi aşadar pentru copiii voştri un exemplu de iubire faţă de adevărul creştin şi faţă de credinţă. Iar această dragoste să le-o transmiteţi şi lor. Numai aşa vor iubi adevărul.

Însă şi în celelalte situaţii să fiţi sinceri şi cinstiţi. Să vă păziţi de minciună şi de prefăcătorie. Pentru că dacă ei vor observa, că îi înşelaţi pe ceilalţi într-un fel sau altul, că vă folosiţi de viclenii şi ipocrizii, că nu sunteţi sinceri în relaţiile voastre – de exemplu vă prefaceţi în faţa cuiva că îi sunteţi prieten şi apoi, după ce pleacă, începeţi să îl criticaţi şi să îl condamnaţi – puteţi fi siguri că şi copiii se vor purta la fel, atât cu voi cât şi cu alţii.

Dacă doriţi deci, ca ei să devină oameni iubitori de adevăr, de sinceritate şi de onestitate, străduiţi-vă mai întâi voi – şi când este vorba despre credinţă şi în general în tot comportamentul vostru – să vă distingeţi prin evitarea minciunii, a ipocriziei, a servilismului, a vicleniilor.

În toate manifestările voastre să fiţi sinceri, direcţi, demni şi credibili.

Cultivând astfel, pe de o parte, în inimile copiilor voştri respectul şi iubirea faţă de adevăr, trebuie, pe de altă parte, să vă luptaţi voi înşivă, cu toate puterile, împotriva minciunii. Să îi învăţaţi pe copiii voştri, de la cea mai fragedă vârstă, să urască minciuna, să cunoască faptul că Dumnezeu este Adevărul şi că orice minciună este un păcat. Copiii ar trebui să ajungă să evite minciuna, nu pentru faptul că ar fi pedepsiţi, dacă ar fi descoperiţi, ci pentru faptul că Dumnezeu o condamnă şi nu o poate suferi.

Arătaţi-le copiilor, prin cuvintele Sfintei Scripturi, cât de urâtă este minciuna în faţa ochilor Adevăratului şi Dreptului Dumnezeu: «*Năravul omului mincinos este ocară şi ruşinea lui este cu el pururea*» (Sirah 20,27). Să îi învăţaţi că minciuna este inspirată de diavol şi de aceea Domnul spune că acesta, diavolul, «*este mincinos şi tatăl minciunii*» (Ioan 8,44). Prin urmare, copiii care spun minciuni îl imită pe satana şi se aseamănă cu el.

Nu neglijaţi nici cea mai mică minciună a copiilor voştri. Dacă pruncul a făcut o greşeală pentru prima dată, pe care însă a recunoscut-o imediat, iertaţi-l, sau dacă greşeala este gravă, pedepsiţi-l uşor. Explicaţi-i în acelaşi timp că l-aţi iertat sau l-aţi pedepsit mai uşor, numai şi numai pentru că a avut curajul să mărturisească imediat fapta sa.

Aceasta însă nu trebuie să devină o regulă, deoarece se poate întâmpla un rău dublu. Mai întâi, copilul ar putea să înceapă să nu mai dea atenţie greşelilor sale. Iar în a doua situaţie, el se poate obişnui să spună adevărul numai atunci când prevede un oarecare avantaj, şi nu s-ar sfii să ascundă adevărul, atunci când crede că mărturisirea i-ar putea aduce vreo pedeapsă.

În cazul în care copilul a săvârşit o greşeală şi în plus a mai încercat să şi mintă, trebuie pedepsit de două ori – explicându-i-se în acelaşi timp – o dată pentru greşeală şi odată pentru minciună.

În cazul în care copilul, din răzbunare, sau din răutate a aruncat vina pe altcineva, pe vreun frate mai mic sau mai mare, trebuie pedepsit şi pus să îşi recunoască minciuna în faţa tuturor. Astfel este prevăzut de morala creştină.

Niciodată, în nici o situaţie să nu încercaţi să îi înşelaţi pe copii. Şi nici celor din jur să nu le permiteţi acest lucru. De multe ori părinţii, ca să îl liniştească pe copilul plângăcios, îl sperie cu diverse lucruri închipuite sau îi promit lucruri, pe care nu i le dau niciodată. Cât de mult rău face aceasta! Copilul înţelege foarte curând că a fost înşelat. Încrederea sa în cuvintele părinţilor este zdruncinată, iar sentimentul de preţuire a adevărului este slăbit.

Nu îi aduceţi pe copii în situaţia de a spune minciuni, pentru a scăpa îngroziţi de bătaie. De exemplu, dacă el a făcut o greşeală, să zicem că a spart ceva, şi voi strigaţi furioşi şi vă repeziţi către el cu mâna ridicată, spunând: «*Tu ai făcut*

asta? Să vezi tu acuma ce ai să păţeşti!». Este aproape sigur că în această situaţie copilul va fi gata să spună o minciună, pentru a se salva de bătaie.

Ce să mai spunem de acei părinţi care zâmbesc, se mândresc sau îl laudă pe copilul lor pentru minciunile "deştepte" pe care le scorneşte. Sau cum să îi catalogăm pe aceia, care îi îndeamnă ei înşişi pe copiii lor să spună minciuni, învăţându-i cum să îşi înşele profesorii sau pe alţi oameni, pentru a scăpa nepedepsiţi dintr-o situaţie dificilă?

Astfel de părinţi sunt adevărate exemple de corupţie pentru copiii lor. Ei vor ajunge nu numai să spună minciuni, dar şi să înjure, să fure şi să facă orice rău.

Să ne fie deci foarte clar, că cel care nu consideră minciuna ca fiind un păcat, va fi în stare mai târziu să fure şi să înşele. Cel care este necinstit în cuvânt, este necinstit şi în fapte.

V-am arătat aşadar, părinţilor, cum să cultivaţi în sufletele copiilor voştri respectul şi iubirea pentru adevăr, şi dezgustul pentru minciună. Să ne amintim tot mereu regulile pe care le-am menţionat, şi să le aplicăm în mod conştiincios.

E. VÂNTUL IUBIRII DE PLĂCERI TRUPEŞTI

Un vânt, care se numeşte Livas (vânt de sud-vest), este insuportabil de cald şi de distrugător. Oriunde suflă, usucă toate plantele de pe câmpuri şi din grădini. Mărăcinii aspri şi cu rădăcini adânci nu păţesc nimic. Livas distruge numai plantele folositoare, ale căror roade sunt necesare oamenilor şi animalelor.

Acest vânt sălbatic şi ucigător seamănă cu una dintre cele mai nefaste probleme ale epocii noastre, care asemenea lui Livas, usucă şi face să dispară din viaţa oamenilor roadele virtuţilor. Este vorba despre plăcerile şi patimile trupeşti. Acesta este cel mai mare rău al vremurilor noastre. Distruge familiile, îi dezonorează pe oameni, bărbaţi şi femei deopotrivă, îi conduce pe tineri la decădere şi îi afectează pe copii cu adierea sa veninoasă. Şi parcă nimic nu este în stare, să împiedice această influenţă devastatoare!

De aceea, avem această mare răspundere de a vă îndemna pe voi, părinţilor, pentru ca prin grija şi supravegherea voastră atentă, să îi păziţi pe copii de această boală distrugătoare.

Ce minunată existenţă era omul, pe vremea când abia ieşise din mâinile Creatorului său! Sufletul său păstra neatinsă pecetea lui Dumnezeu! Trupul era pe cea mai înaltă treaptă a lumii vii!

În concordanţă cu raţiunea Creaţiei, sufletul trebuia să fie conducătorul absolut al trupului. Şi chiar aşa se întâmpla la început. În vreme ce sufletul omului asculta de Dumnezeu, trupul era supus sufletului, fără să îl îngreuneze sau să-l supună vreunei ispite.

O altă direcţie au luat însă lucrurile, după căderea în păcat. Sufletul omului s-a revoltat împotriva lui Dumnezeu, având ca rezultat imediat revolta trupului împotriva duhului.

O consecinţă a căderii a constat în faptul că simţirea a fost atrasă către cel viclean, iar dorinţele trupeşti au început să tiranizeze sufletul, înăbuşind orice formă de rezistenţă spirituală a oamenilor. Patimile au reuşit să îi conducă şi să le robească voinţa. Astfel a apărut în om, acea tendinţă de a-şi satisface îndată, orice fel de dorinţă trupească. Cu alte cuvinte, omul a devenit supus trupului.

Esenţa iubirii de plăceri şi a dorinţelor trupeşti este următoarea: Sufletul este supus încet-încet poftelor trupeşti; dorinţa trupească îl stăpâneşte pe om, îl

corupe şi îl orbeşte atât de mult încât, nu se mai poate gândi deja la Dumnezeu, la credinţa în Acesta, la poruncile şi la voia Sa. În cele din urmă, patimile ucid în om orice sentiment de puritate, sfinţenie sau evlavie.

Această stare reprezintă cel mai mare rău şi cea mai mare catastrofă, care i se poate întâmpla omului. Şi dacă este adevărat că pomul se cunoaşte după roadele sale, atunci trebuie să spunem că senzualitatea este un copac otrăvitor, care dă roade dezgustătoare.

Primul dintre aceste fructe otrăvite este trândăvia, fuga de orice efort, îndreptat spre săvârşirea binelui. Omul iubitor de plăceri este leneş. Nu cunoaşte niciodată mulţumirea de a construi ceva util. Munca pentru el este o greutate, un jug, un blestem şi nu un mijloc de a dobândi virtutea sau o obligaţie serioasă şi importantă, stabilită de Dumnezeu.

Omului iubitor de plăceri îi este frică de muncă şi de greutăţi, deoarece acestea perturbă viaţa sa trândavă. Îi este frică în acelaşi timp şi de efortul intelectual, deoarece aceasta ar presupune o trezire a puterilor spirituale.

Vi s-a întâmplat desigur de multe ori să cunoaşteţi oameni despre care aţi auzit să se spună: «*Acest om ar fi putut să facă foarte multe. Însă nu face nimic!*». Care este de cele mai multe ori cauza? Iubirea de plăceri, care îl face pe om trândav. Şi în vreme ce are toate condiţiile şi posibilităţile de a progresa, suferă de sărăcie şi de lipsuri. Şi cu toate că ar fi fost cu mult mai fericit dacă ar fi muncit şi ar fi progresat pe plan social, preferă să rămână rob al leneviei şi al plăcerilor josnice.

Acelaşi lucru se întâmplă şi pe plan spiritual. O constatăm mai ales în cadrul şcolii. De exemplu, întâlnim adeseori copii cu deosebite calităţi şi talente. Copii care învaţă să citească repede, ca şi cum s-ar juca. Cu această vocaţie spre studiu pe care o demonstrează, cei mai mulţi se aşteaptă ca aceşti copii să devină oameni importanţi ai societăţii. Şi cu toate acestea, în multe cazuri, aceşti copii nu reuşesc să ajungă prea departe. De ce? Pentru că odată cu trecerea timpului, crescând, ei devin leneşi, neinteresaţi, îngropând talantul primit la naştere, în loc să îl înmulţească printr-un efort susţinut.

Astfel de oameni sunt incapabili să obţină rezultate deosebite atât pe plan social, cât şi pe cel duhovnicesc, al dobândirii virtuţilor.

Şi nu sunt puţine cazurile în care, oameni foarte înzestraţi, au fost înecaţi în mocirla patimilor senzuale. Mulţi, care aveau dăruite de Dumnezeu vocaţia şi puterea de a deveni modele de moralitate şi virtute, s-au pierdut, deoarece au fost corupţi de iubirea de plăceri. Astfel, atracţia lor către virtute a fost înăbuşită de buruiana trândăviei şi a indolenţei!

Al doilea fruct al iubirii de plăceri este lăcomia faţă de mâncare şi băutură. Este foarte adevărată acea zicală a poporului rus, care spune: «*Mai mulţi oameni s-au înecat în pahar decât în râul Volga*».

Nu vom analiza aici amănunţit câtă nenorocire, nefericire şi dezastre a pricinuit oamenilor darul beţiei. O putem observa foarte des la persoane cunoscute, vecini sau rude, care au ajuns să deformeze în mod respingător chipul lui Dumnezeu din ei, pierzându-şi şi cea mai mică urmă de umanitate.

Al treilea rod al iubirii de plăceri este desfrânarea.

Dacă există pe pământ ceva cu adevărat minunat şi ceresc, aceasta este exact puritatea şi nevinovăţia pruncilor. Şi dimpotrivă, dacă există ceva mai josnic şi mai dezgustător, aceasta este predarea sufletului către defrânarea trupească. Nu

vom vorbi însă, acum, despre roadele acestei porniri a senzualităţii. Cu toţii cunoaştem către ce îşi conduce victimile imoralitatea…

Însă ce să facem, veţi întreba, ca să împiedicăm dezvoltarea pornirilor senzuale la copii?

Mai întâi de toate să îi învăţaţi să muncească. Să le inspiraţi respectul pentru munca cinstită. Să înveţe pe dinafară şi să poarte în inimile lor cuvintele Sfântului apostol Pavel: «*dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce!*» (II Tes. 3,10). Să îi învăţaţi că munca nu este niciodată o ruşine ci dimpotrivă, ruşine pentru om este trândăvia şi nepăsarea. Să le daţi chiar exemplul Domnului, care a ajutat-o pe Preasfânta sa Maică şi pe Sfântul Iosif, care era tâmplar, la muncile de zi cu zi.

Să îi obişnuiţi pe copii cu efortul fizic, mai ales atunci când nu sunt obligaţi să îşi câştige existenţa prin muncă zilnică. În anii din vechime, în familiile regale, toţi membrii familiei erau obligaţi să înveţe o meserie manuală.

Vedem în Sfânta Scriptură că şi apostolul Pavel, alesul lui Dumnezeu şi marele predicator al credinţei, nu se ruşina să muncească la împletirea corturilor, meserie pe care o învăţase încă din copilărie. Vorbiţi-le despre el copiilor voştri şi nu le permiteţi să fie leneşi, pentru că lenevia este începutul tuturor relelor.

Să îi obişnuiţi să mănânce mâncăruri simple şi numai la orele stabilite pentru masă. Să nu le îngăduiţi să mănânce multe dulciuri, oricând aceştia ar avea poftă. Să îi învăţaţi să mănânce tot ceea ce le-aţi pus în farfurie şi să mulţumească pentru aceasta lui Dumnezeu. Ajutaţi-i să înţeleagă faptul că omul nu trăieşte ca să mănânce, ci mănâncă pentru a trăi!

Păziţi-i în special pe copii, să nu consume nici un fel de băutură alcoolică. Cele mai sănătoase băuturi pentru copii sunt apa, laptele şi sucurile de fructe. Este un mare rău, fizic şi moral, ca părinţii să îi îndemne şi să-i obişnuiască pe copii să consume vin sau alte băuturi.

Sădiţi adânc în inimile copiilor voştri cuvintele Domnului: «*Fericiţi cei curaţi cu inima*» (Mat. 5,8). Aveţi grijă ca aceste cuvinte să fie spuse şi despre copiii voştri.

Cum veţi reuşi aceasta?

Mai întâi de toate păstraţi în inimile lor puritatea firească a copilăriei.

Dumnezeu însuşi ne ajută să facem aceasta. El ni-i predă pe copii curaţi şi puri şi ne oferă în ajutor pe îngerul păzitor. Dumnezeu a sădit în sufletele copiilor puritatea. Astfel, singura datorie ce le revine părinţilor este de a o păzi şi de a o face să se dezvolte. De cele mai multe ori însă, ei sunt aceia care greşesc şi distrug floarea gingaşă a purităţii copilăriei. Către aceştia se adresează şi cuvintele Domnului, prietenul copiilor: «*Iar cine va sminti pe unul dintre aceştia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară şi să fie afundat în adâncul mării*» (Matei 18,6).

Este desigur necesar ca mai întâi înşişi părinţii să aibă inima curată şi pură. Este foarte bine cunoscut faptul că patimile părinţilor se transmit copiilor, fie pe calea moştenirii, fie din cauza exemplului rău. Astfel, patimile şi defectele care îi caracterizează pe părinţi, foarte devreme îşi fac apariţia şi la copii.

Este de asemenea, foarte important ca părinţii să fie atenţi la vorbele şi gesturile lor. Cât de mult rău poate să facă o discuţie nepotrivită, sau un gest necugetat, făcute în faţa copiilor!

Fiţi atenţi deasemenea, la cărţile, revistele, tablourile sau bibelourile care se găsesc din întâmplare în camera voastră. Dacă există ceva provocator printre acestea, gândiţi-vă că ele sunt privite în fiecare zi de copiii voştri şi că odată cu

trecerea timpului ei vor începe să se gândească şi să discute despre acestea. Care va fi rezultatul…?

Nu spuneţi niciodată, că el nu înţelege nimic din toate acestea. Vine vremea când el începe să înţeleagă. Este plin de curiozitate şi va căuta neâncetat pe cineva, care să îi răspundă la toate aceste întrebări. Voi, ca şi creştini, aveţi datoria să vă îngrijiţi, ca ei să nu audă sau să vadă la voi nimic care să atingă cinstea sau pudoarea. Iar curiozitatea lor trebuie lămurită din timp, cu mare înţelepciune şi ponderare, de voi înşivă şi nu de cineva străin.

Consolidaţi în sufletele copiilor voştri sntimentele bunei cuviinţe şi ale decenţei. Nu le permiteţi să se arate dezbrăcaţi în faţa altora. Nu le permiteţi să se dezbrace sau să se îmbrace în faţa cuiva. Nu râdeţi de ei, atunci când se arată a fi ruşinoşi şi pudici. Dimpotrivă să îi lăudaţi, dând slavă lui Dumnezeu că aveţi un astfel de copil.

Fiţi atenţi la orice fel de manifestare a copiluilui: cum stă, cum merge, cum se aşează. Fiţi atenţi la fiecare vorbă şi mişcare. Tot ceea ce se dovedeşte a fi necuviincios să încercaţi să rectificaţi imediat, fără întârziere. Folosiţi mai întâi cuvintele: «*Nu este frumos să faci aceasta, este ruşine. Îngerul tău păzitor se va supăra, văzând aceasta!*». Dacă aceasta nu ajută, atunci, următoarea dată, trebuie aplicată pedeapsa potrivită acelei fapte.

Aveţi grijă ca niciodată copiii voştri să nu se găsească în compania vreunei persoane corupte, care să îi îndemne spre fapte ruşinoase. Luaţi bine aminte la acest sfat. Din păcate, în epoca în care trăim, aceasta se întâmplă foarte des. De multe ori copiii sunt corupţi spre fapte păcătoase, fapte ce cu greu se pot descrie.

Urmăriţi-i pe copii în pat, când se odihnesc, la joacă, fără ca aceştia să vă observe. Nu le permiteţi copiilor de sexe opuse, să rămână singuri în locuri izolate.

Urmăriţi prieteniile pe care le încheagă cu alţi copii şi nu le permiteţi să aibă de a face cu cei care nu sunt cuminţi, sau care sunt lipsiţi de ruşine şi de bună educaţie.

Fiţi atenţi la colaboratorii, funcţionarii sau servitorii voştri. Venind în casa voastră, ei pot influenţa educaţia morală a copiilor voştri. De multe ori aceştia, asemenea diavolului, seamănă seminţele coruperii în sufletele copiilor, învăţându-i lucruri josnice, care i-ar putea distruge definitiv.

Şi încă ceva. Nu neglijaţi să vă rugaţi neâncetat pentru puritatea sufletelor copiilor voştri. Cereţi protejarea lor din partea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi a îngerului lor păzitor, înălţând către aceştia în fiecare zi rugăciuni fierbinţi.

Părinţilor, vă spun din nou: Nu uitaţi că, aşa cum ne-a spus Domnul, marele prieten al copiilor, ***fericiţi sunt cei curaţi cu inima***. (Matei 5,8).

Dacă pruncii voştrii nu vor fi păstraţi cu inima curată, nu îl vor vedea pe Dumnezeu! Iar dacă aceasta se va întâmpla din cauza voastră, nici voi nu îl veţi vedea pe Dumnezeu, care va cere din mâinile voastre sufletele copiilor voştri!

F. SEMINŢELE RĂULUI

În capitolele anterioare am vorbit despre ascultare, despre iubirea de adevăr şi despre puritate, ca despre nişte virtuţi, pe care părinţii trebuie să le sădească cu o deosebită grijă în inimile copiilor lor, începând de la vârsta prunciei.

Cu toate acestea, iubiţi părinţi, trebuie să vă spun că nu este de ajuns doar să sădiţi în sufletele copiilor sămânţa cea bună. Trebuie în acelaşi timp să luptaţi şi împotriva răului, smulgându-l din rădăcină. Trebuie să vă luptaţi în primul rând, cu

defectul cel mai important, pe care îl constataţi în comportamentul şi în caracterul copilului vostru şi să îl îndreptaţi definitiv.

Se observă că fiecare copil are o înclinaţie către un anumit defect. Şi zece copii dacă a-ţi avea, a-ţi vedea că fiecare are un anume obicei rău. Unul este prea orgolios, altul este egoist, altul este lacom şi iubitor de bogăţie. Al patrulea tinde spre iubirea de plăceri şi trândăvie. Al cincilea plângăcios şi răutăcios. Şi aşa mai departe…

Însă de ce, veţi întreba poate, trebuie să înlăturăm defectul principal din sufletul copilului nostru…?

Cu toţii cunoaşteţi desigur istoria lui Goliat: Israeliţii erau în război cu filistenii. Armatele inamice se aflau una în faţa celeilalte, gata de luptă. Atunci unul dintre filisteni cu o statură uriaşă, pe nume Goliat, a ieşit în faţa trupelor sale şi a început să îi provoace pe evrei. Îşi bătea joc de ei şi de Dumnezeul lor şi în chip provocator chema pe oricare dintre ei, să vină să se lupte cu el. Nimeni însă nu îndrăznea să îl înfrunte pe înfiorătorul gigant, până când un tânăr cioban, pe nume David, având credinţă în ajutorul lui Dumnezeu, reuşi să îl învingă şi să îl ucidă, lovindu-l în frunte cu o mică piatră, aruncată cu praştia. Atunci Filistenii îngroziţi, văzând că cel mai tare dintre ei fusese ucis, au fugit ruşinaţi.

Să aplicăm acestă istorisire la problema pusă mai sus.

Printre diversele defecte ale fiecărui copil, se află şi câte un Goliat, adică un defect principal, mai mare ca celelalte. Pe acesta trebuie să îl învingeţi mai întâi. Deoarece, dacă reuşiţi să anihilaţi acest defect-Goliat, atunci şi oastea lui, celelalte defecte, vor fi pe rând nimicite. Cu alte cuvinte: Luptaţi împotriva principalei slăbiciuni a copilului vostru şi toate celelalte vor fugi curând de la sine.

Vreţi să nu răsară în ogorul vostru neghina şi buruienile? Distrugeţi rădăcinile lor şi veţi vedea că frunzele şi florile lor se vor usca şi vor cade.

La fel se întâmplă şi în sufletul copiilor. Defectul principal reprezintă rădăcina din care răsar toate celelalte cusururi şi păcate. Dacă distrugeţi deci, această rădăcină a păcatului, în curând se vor ofili şi vor cădea şi toate celelalte.

Cine vrea să sece un pârâu, trebuie să pună un baraj în calea izvorului său. Defectul de bază, păcatul cel mai îndrăgit de copil, este exact izvorul din care se revarsă torentul păcatelor. Să blocăm deci acest izvor şi păcatul îşi va pierde puterea.

De multe ori până acum, am accentuat faptul că educaţia trebuie să înceapă cât mai devreme posibil. Acest lucru este valabil pentru întregul proces al educaţiei, dar cu atât mai mult, atunci când este vorba despre defectul principal. Avem deci aici o regulă foarte importantă: Dezrădăcinează cât de curând poţi acest defect principal al copilului tău, deoarece cu cât întârzii mai mult, cu atât devine mai puternic şi mai greu de anihilat.

Un tată, scrie în Sfânta Evanghelie, şi-a adus copilul, care era demonizat, la Domnul, deoarece apostolii nu reuşiseră să îl ajute. Însă de ce nu reuşiseră? Aceasta reiese din dialogul dintre tatăl îndurerat şi Hristos. «*Câtă vreme este de când i-a venit aceasta?*», a întrebat Domnul. «*Din pruncie*», a răspuns tatăl. (Marcu 9,21).

Iată deci, de ce diavolul avea o aşa de mare putere asupra copilului: Deoarece nu fusese alungat mai devreme.

La fel se întâmplă şi atunci când se instalează în sufletul copilului vostru demonul slavei deşarte, al trândăviei, al iubirii de plăceri trupeşti ş.a. Dacă el nu este alungat atâta vreme cât copilul este încă mic, mai târziu dobândeşte o asemenea putere, încât îi este foarte greu cuiva să îl înfrunte. Cândva, după trecerea

timpului, eliminarea sa devine chiar imposibilă şi nu se mai poate deja spera, decât într-o minune a iubirii lui Dumnezeu.

Sunteţi siguri însă, că veţi avea atâta trecere în faţa Domnului, încât să speraţi într-o astfel de minune? Dacă nu, ca să fiţi mai siguri, îngrijiţi-vă cât mai curând posibil să alungaţi din inima copilului vostru demonul patimii principale.

Veţi întreba desigur: Cum vom putea reuşi acest lucru?

Încercaţi mai întâi să aflaţi, care sunt defectele pe care le aveţi voi înşişi şi luptaţi împotriva lor, cu toate puterile. Oricine se cunoaşte bine pe sine, îl va cunoaşte cu uşurinţă şi pe cel de lângă el. Aceasta este în special valabil pentru părinţi. Dacă tatăl şi mama îşi cunosc bine inima, slăbiciunile pe care le au şi defectele, vor putea fără prea multă greutate să distingă slăbiciunile şi defectele copiilor lor. Şi pentru că, de multe ori, aceştia din urmă moştenesc înclinaţiile rele ale părinţilor lor, este foarte probabil să aibă aceleaşi slăbiciuni principale.

Nu este însă destul de uşor pentru părinţi, să ajungă la o astfel de cunoaştere de sine. Este nevoie de o mare putere de observaţie, de o îndelungată străduinţă şi pricepere. Este nevoie şi de multă smerenie. Însă cel mai mult este nevoie de ajutorul şi harul lui Dumnezeu!

Dacă doriţi deci, să dobândiţi această cunoaştere de sine, trebuie să urmăriţi cu o atenţie deosebită sinele vostru cel mai adânc, înclinaţiile şi pornirile inimii voastre. Rugaţi-vă adesea lui Dumnezeu, cu toată căldura sufletului vostru, ca să vă lumineze, să ajungeţi să vă cunoaşteţi bine pe voi înşivă. Analizaţi-vă în fiecare zi conştiinţa şi cultivaţi înlăuntrul vostru o evlavie autentică, deoarece numai omul cu adevărat evlavios, poate să se cunoască pe sine, să identifice şi să se lupte împotriva patimilor sale[1].

Iar dacă tu, mamă sau tată, nu te cunoşti bine pe tine însuţi, deoarece îţi lipseşte adevărata evlavie, şi de aceea nu reuşeşti să îţi descoperi defectul tău de bază, poţi însă să distingi, poate chiar cu mult mai bine, defectul principal al partenerului tău de viaţă! Aceasta te poate ajuta foarte mult în străduinţa ta, de a descoperi problema cea mai grea, din comportamentul copilului tău.

Fii atent deci, tată, poate că reuşeşti să identifici în comportamentul fiicei tale, aceleaşi slăbiciuni pe care le are şi soţia ta. Iar tu, mamă, fii atentă, ca nu cumva fiul tău să fi moştenit aceleaşi tendinţe rele pe care le are soţul tău şi care te amărăsc atât de mult!

În acelaşi timp, ascultaţi cu atenţie ce spun şi ceilalţi oameni despre copiii voştri. Străinii reuşesc să vadă adesea cu mult mai bine defectele lor, deoarece ei nu sunt orbiţi de acel mod de iubire părintească orb şi patologic.

Nu vă scandalizaţi deci, atunci când cineva din afara familiei vă descoperă un păcat sau altul al copiilor voştri. Dacă, spre exemplu, preotul sau învăţătorul vă spun că educaţia lor nu este bună, nu vă supăraţi. Dimpotrivă, să le fiţi recunoscători, deoarece sfaturile lor s-ar putea să vă fie de mare folos.

Să îi iubiţi pe copiii voştri cu acea iubire creştinească echilibrată. Iubirea necontrolată, patologică, pe care din nefericire mulţi părinţi o nutresc faţă de copiii

---

1 În străduinţa de a identifica şi a lupta împotriva patimilor (defectelor) atât a părinţilor cât şi a copiilor, sfatul venit din partea unui bun duhovnic este deosebit de important şi de neânlocuit. Tradiţia ortodoxă subliniază adeseori – iar realitatea confirmă – această nevoie absolută de a avea un duhovnic ca îndrumător. Sfântul Ioan Sinaitul scria referitor la aceasta: «Aceia care s-au sprijinit numai pe puterile lor proprii, crezând că nu au nevoie de nici un îndrumător (în lupta împotriva patimilor) s-au înşelat inevitabil» (Scara A, 14).

lor, devine principala cauză a ignorării problemelor lor de comportament. Văd numai calităţi în «*vlăstarele*» lor şi cele mai mari obrăznicii le consideră virtuţi sau «*dovezi de inteligenţă*».

Urmăriţi-i pe copiii voştri cu atenţie, mai ales în momentele în care aceştia nu îşi dau seama că cineva îi vede. De exemplu atunci când se joacă şi când caracterul lor se manifestă fără reţineri, ieşind foarte uşor în evidenţă înclinaţiile lor bune sau rele.

Aţi aflat deci acum, de ce o educaţie corectă are nevoie, mai întâi de toate, de anihilarea şi dezrădăcinarea înclinaţiei rele de bază. Aţi aflat şi modul în care puteţi reuşi. Puteţi fi siguri că dacă nu veţi urma aceste sfaturi, nu veţi reuşi să învingeţi nici celelalte defecte mai mici.

Am arătat de asemenea, modul în care aceste defecte trebuie descoperite. Urmaţi acei paşi pe care vi i-am trasat mai sus: Încercaţi să vă cunoaşteţi propriile slăbiciuni şi să vi le îndreptaţi. Ascultaţi cu atenţie ce spun şi ceilalţi oameni despre copiii voştri şi nu vă supăraţi în cazul unor critici constructive. Iubiţi-i pe copiii voştri cu acea iubire creştinească echilibrată şi fiţi mereu cu atenţia încordată asupra lor. Astfel, când descoperiţi acel defect-Goliat, înfruntaţi-l cu înţelepciune, cu pricepere şi cu credinţă în ajutorul lui Dumnezeu. Şi nu încetaţi să îl combateţi, până la stârpirea lui definitivă.

Astfel, dacă veţi reuşi să distrugeţi această rădăcină a răului, încet-încet va dispare toată neghina din grădina inimii copilului vostru, iar purtarea de grijă a lui Dumnezeu şi a îngerului său păzitor, se vor face simţite fără încetare.

G. IZBĂVIREA DE EGOISM

Am spus deci că părinţii, în lupta lor cu tendinţele rele din comportamentul copiilor, trebuie mai întâi de toate să anihileze defectului principal. De foarte multe ori se întâmplă ca acest defect să fie egoismul.

Ce vom face deci, atunci când vom descoperi în sufletul copilului germenul acestei patimi cumplite? Cum vom cultiva acolo virtuţile opuse acesteia, adică altruismul, modestia şi smerenia?

Buna cuviinţă şi smerenia sunt virtuţi sădite firesc în inima copilului, deoarece el de la început, are mereu nevoie de ajutorul celorlalţi. Astfel, apariţia egoismului şi a mândriei constituie rezultatul unei educaţii greşite şi a unei dezvoltări eronate a sentimentului de ambiţie, care este sădit în fiecare om.

Însuşi Domnul, ca să le arate ucenicilor săi un exemplu de adevărată smerenie, le-a prezentat un copil mic şi le-a spus: «*Deci cine se va smeri pe sine ca pruncul acesta, acela este cel mai mare în împărăţia cerurilor*» (Matei 18,4).

Şi totuşi! Din nefericire, de multe ori întâlnim şi la copii o formă sau alta de egoism, ca rezultat de obicei al unei educaţii greşite.

O primă formă de egoism, întâlnită în sufletul copiilor, se manifestă de obicei prin îngâmfarea produsă de felul în care sunt îmbrăcaţi. Bucuria copiilor, manifestată atunci când primesc în dar o nouă îmbrăcăminte, este ceva firesc şi nevinovat, dacă nu sunt depăşite anumite limite. Când însă aceste manifestări de bucurie sunt exagerate şi de lungă durată, sau când aceştia se laudă cu veşmintele lor, umilindu-i pe alţi copii, care sunt îmbrăcaţi cu haine mai simple, atunci este clar că limitele firescului au fost depăşite.

Această îngâmfare stupidă şi deplasată este cultivată, de cele mai multe ori, chiar de către părinţii lipsiţi de înţelepciune, care îşi împodobesc copii ca pe nişte păpuşi, îi pun entuziasmaţi în faţa oglinzilor şi se mândresc cu ei.

Ca să nu cultive în inimile copiilor această mândrie prostească, generată de felul în care sunt îmbrăcaţi, părinţii trebuie să evite astfel de manifestări. Trebuie să îi facă să înţeleagă faptul că în faţa lui Dumnezeu, chiar şi cele mai strălucitoare haine, nu au nici cea mai mică valoare. Dumnezeu nu se uită la felul în care suntem îmbrăcaţi, ci se uită la inima noastră. Prin urmare este cu mult mai de preţ un copil care, chiar dacă este îmbrăcat cu haine simple şi sărăcăcioase, are inima curată. Să le aducă aminte de asemenea că şi Domnul, pe vremea când era copil, era îmbrăcat în haine foarte modeste.

Părinţii înţelepţi îi vor obişnui pe copiii lor nu cu îmbrăcăminţi luxoase şi scumpe, ci cu cele modeste şi curate. Deoarece copiii trebuie să fie învăţaţi de mici cu curăţenia. Şi nici să nu consideraţi o formă de alintare sau de egoism, refuzul copiilor de a purta haine murdare sau rupte, sau de a mânca sau bea dintr-un vas nespălat, sau cererea lor ca toate în casă să fie curate şi aranjate. Dimpotrivă, trebuie să cultivaţi în sufletele copiilor voştri iubirea faţă de ordine şi curăţenie.

A doua formă de egoism, care se întâlneşte la copii, este aceea care se manifestă prin mândria lor faţă de bogăţiile, poziţia socială sau funcţia de care dispun părinţii lor, dispreţuind pe copiii celor săraci şi simpli.

Ca să contracaraţi instalarea unui astfel de comportament ruşinos, obişnuiţi-i să fie politicoşi şi să vorbească frumos cu orice persoană. Să respecte pe orice om, fie el bogat sau sărac, renumit sau anonim. Nu împiedicaţi împrietenirea lor cu alţi copii, care chiar dacă sunt mai săraci, au în schimb un caracter ales. Nu le permiteţi copiilor voştri să vorbească răstit sau cu tupeu, faţă de oricare altă persoană. Faceţi-i să înţeleagă că Dumnezeu preţuieşte nu bogăţia sau renumele cuiva, ci virtutea şi onestitatea. Vorbiţi-le despre Iisus, despre Dumnezeu însuşi, care şi-a ales pentru sine nu nişte părinţi renumiţi şi bogaţi, ci pe un simlu tâmplar, protectorul său şi pe smerita fiică a Nazaretului, Fecioara Maria, Maica sa.

A treia formă de egoism, care se întâlneşte în comportamentul copiilor, o constituie lăudăroşenia în faţa celorlalţi, cu virtuţile lor reale sau închipuite.

Mulţi sunt acei copii care se laudă că sunt sârguincioşi, buni, curaţi, foarte inteligenţi.

Nu există, desigur, nimic rău în acelea pe care copilul le consideră ca fiind obligaţiile sale de bază, adică de exemplu, să înveţe bine la şcoală şi să se distingă ca fiind un copil foarte bun. O astfel de ambiţie raţională şi echilibrată face parte din caracterul fiecărui om. Însuşi Dumnezeu este Cel care a sădit-o în inima copilului.

Această ambiţie însă nu trebuie să depăşească anumite limite, deoarece sfârşeşte prin a se transforma în slavă deşartă şi mândrie demonică. Copilul trebuie să fie sârguincios, modest, evlavios nu numai pentru că acesta îi face pe părinţii săi să se mândrească cu el, ci mai ales pentru că aceasta este în acord cu voia lui Dumnezeu. Şi cu cât creşte, trebuie să înţeleagă că săvârşeşte binele din obligaţia morală pe care o are faţă de Dumnezeu şi nu ca să dobândească slavă din partea oamenilor. Deasemenea trebuie să conştientizeze că abţinerea de la rău şi de la păcat nu trebuie să aibă ca principală motivaţie frica de pedeapsă, ci faptul că aceasta L-ar mâhni pe Dumnezeu.

Aveţi grijă voi înşivă, părinţilor, să nu le inspiraţi copiilor voştri aroganţa, îngâmfarea, ambiţia exagerată, lăudăroşenia. Nu îi lăudaţi în mod exagerat atunci când fac ceva bun. O privire blândă, un surâs de satifacţie, câteva cuvinte calde,

dar măsurate, sunt de ajuns pentru a-i răsplăti şi pentru a-i mobiliza către noi reuşite.

Nu îi lăsaţi pe copii să vorbească mult şi să se laude cu reuşitele lor, nici să se amestece în mod nepermis în discuţiile celor mari, să îi contrazică sau să îi corecteze cu un ifos batjocoritor şi impertinent.

Să îi învăţaţi în sfârşit, după cum am mai spus, cu ascultarea precisă, deoarece ascultarea este cel mai bun dascăl al smereniei.

Dacă vreţi ca ei să urască orice formă de mândrie, aroganţă sau slavă deşartă, arătaţi-le cât de mare este păcatul egoismului. Învăţaţi-i că acesta, aşa cum ne spune şi Sfânta Scriptură, este «*începutul tuturor păcatelor*» şi «*urât în faţa lui Dumnezeu*». Vorbiţi-le despre duhurile cele viclene, care din cauza mândriei au căzut din cer, precum şi despre protopărinţii noştri, care din egoism, la îndemnul diavolului, au vrut să devină dumnezei, şi au pierdut astfel paradisul. Spuneţi-le de asemenea, către ce ne conduce egoismul şi că el este începutul celorlalte căderi.

Nu uitaţi să îi învăţaţi pe copii, cât de plăcută este în faţa lui Dumnezeu virtutea smereniei şi a simplităţii, şi cât de mult îl înalţă Dumnezeu pe cel smerit. Arătaţi-le, în sfârşit, pe cel mai mare exemplu de smerenie, pe însuşi Domnul care ne spune: «*Învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima*» (Matei 11,29).

Părinţilor! Cu toţii vreţi ca pruncii voştri să fie buni şi ascultători. De aceea luptaţi-vă să învingeţi duhul mândriei, deoarece copiii care sunt aroganţi, sunt în acelaşi timp şi obraznici şi neascultători. Cultivaţi în sufletele lor smerenia, deoarece copiii smeriţi sunt şi ascultători.

Toţi doriţi să răsară în inimile copiilor voştrii floarea recunoştinţei. Învăţaţi-i deci să fie smeriţi şi păziţi-i de egoism, deoarece omul egoist este renumit pentru lipsa sa de recunoştinţă şi de mulţumire.

Cu toţii vreţi ca ei să fie fericiţi. Inspiraţi-le deci duhul cumpătării. Omul cumpătat se mulţumeşte cu puţin, este blând şi împăcat cu sine – deci fericit!

În sfârşit, toţi doriţi ca pruncii voştri să primească binecuvântarea lui Dumnezeu. Învăţaţi-i deci, prin cuvântul şi prin exemplul vostru ce este smerenia, pentru că «*Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har*» ! (Iacov 4,6).

H. RĂDĂCINA TUTUROR RELELOR

Lăcomia este un al doilea păcat grav. Omul lacom se dedică cu tot sufletul şi raţiunea strângerii banilor, a averilor, rămânând astfel cu inima de piatră şi nesensibilizată de nevoile altora.

Şi se pare că acest defect a devenit atât de obişnuit şi de des întâlnit, încât mulţi nu mai reuşesc să-i înţeleagă seriozitatea şi implicaţiile.

Ne corectează, din fericire, cuvântul lui Dumnezeu, care numeşte iubirea de argint «*rădăcina tuturor relelor*» (I Timotei 6,10). Deasemenea, pentru aceia care aleargă după bogăţii, sfântul apostol Pavel scrie: «*Cei ce vor să se îmbogăţească, dimpotrivă, cad în ispită şi în cursă şi în multe pofte nebuneşti şi vătămătoare, ca unele care cufundă pe oameni în ruină şi în pierzare*.» (I Timotei 6, 9).

Într-un alt text, acelaşi apostol, include lăcomia printre acele păcate care îi închid omului drumul către împărăţia cerurilor. El scrie: «*Căci aceasta s-o ştiţi*

bine, că nici un desfrânat, sau necurat, sau lacom de avere, care este un închinător la idoli, nu are moştenire în împărăţia lui Hristos şi a lui Dumnezeu.» (Efeseni 5,5). Pe de altă parte şi Sfântul apostol Petru îi numeşte pe cei lacomi «*fii blestemului*» (II Petru 2,14).

Înţelegeţi aşadar, că şi voi înşivă trebuie să vă păziţi de acest păcat şi cu atât mai mult să îi păziţi şi pe copiii voştri. Vom încerca aşadar aici, să răspundem la întrebarea: Ce trebuie să faceţi, ca să nu dobândească fiii voştri păcatul lăcomiei şi al iubirii de argint?

De foarte multe ori înşişi părinţii, «*cu ştiinţă sau cu neştiinţă*», cultivă în sufletele copiilor lor păcatul lăcomiei. În multe familii, copiii nu aud alte discuţii, decât cele care se referă la salariu, cheltuieli şi câştiguri. «*Să îşi găsească un post bun cu salariu mare*». Aceasta devine problema principală a vieţii lor. Bogăţia este considerată ca fiind cea mai mare fericire, în vreme ce sărăcia este deplânsă ca fiind cea mai mare nefericire.

În aceste discuţii sunt oferite exemple, pe care copiii le pot vedea în viaţa de zi cu zi. De la cea mai fragedă vârstă ei încep să observe că oamenii sunt respectaţi în funcţie de situaţia lor economică.

Văzând toate acestea, este firesc ca ei să se obişnuiască cu gândul, că oamenii trăiesc având ca unic scop câştigarea banilor, şi că banii reprezintă lucrul cel mai important din lume.

În anumite enorii, aşa după cum am aflat, copiii care învaţă la şcolile parohiale muzică bisericească, nu vor să mai cânte fără a fi plătiţi în corul bisericii lor, cu toate că sunt încă elevi, ci, în conformitate cu sfaturile părinţilor lor, cer să fie plătiţi pentru fiecare slujbă.

Se pare că părinţii acestor nefericiţi copii, îi văd deja, ca pe nişte unităţi economice rentabile. Ce se va întâmpla însă cu aceşti copii când vor creşte mari? Vor face numai acele lucruri care le oferă câştig bănesc? În Biserica lui Dumnezeu vor mai intra oare, de vreme ce aceasta nu îi plăteşte pentru a participa la sfintele slujbe…?

În acest fel părinţii se dovedesc a fi principala cauză a coruperii morale şi a îndepărtării copiilor lor de Dumnezeu. Conştient sau inconştient, îi învaţă să îl slujească pe mamona şi să fugă departe de Mântuitorul.

Dansul evreilor în jurul viţelului de aur, în deşertul Sinai (Ieşire 32,1 ş.u.), ne dovedeşte în chip reprezentativ ce influenţă are lăcomia asupra vieţii religioase. Acolo unde oamenii se închină viţelului de aur, adică banilor, nu există respect şi închinare faţă de adevăratul Dumnezeu!

Lăcomia se manifestă în copilărie sub diverse forme. La copiii mici se manifestă prin dorinţa de a pune mâna pe tot ceea ce pot şi de a şi le însuşi. În acelaşi timp refuză cu tărie să împartă ceea ce au dobândit, cu fraţii mai mici sau cu altcineva apropiat.

Ca să îi păziţi de această patimă serioasă, trebuie să le cultivaţi virtutea generozităţii. Aceasta o veţi putea reuşi învăţându-i să împartă cu ceilalţi ceea ce au, să facă milostenie cu cei săraci, să îi ajute pe cei aflaţi în suferinţă. Să îi învăţaţi în acelaşi timp, că acest gest de generozitate nu trebuie să aibă ca motivaţie doar sentimentele de milă sau compătimire, care sunt sădite în mod firesc în fiecare om echilibrat. Trebuie să aibă şi convingerea că ceea ce dăruiesc celui sărac, dăruiesc în acelaşi timp lui Hristos. Să îi învăţaţi cuvintele Mântuitorului: «*Mai fericit este a da decât a lua*» (Fapte 20,35). Mânuţa copilului trebuie să se obişnuiască să facă milostenie, să simtă cât de multă bucurie şi mulţumire aduce acest lucru.

O altă formă de lăcomie care se întâlneşte la copii, se manifestă prin aceea că nu se mulţumesc cu puţin. De aceea, ei trebuie să fie învăţaţi să se mulţumească cu ceea ce li se oferă, pentru a fi feriţi de acest păcat. Trebuie să se mulţumească cu mâncarea care li se dă, cu îmbrăcămintea, cu jucăriile, cu tot ceea ce le puteţi oferi. Ca să reuşiţi acest lucru trebuie să urmaţi următoarea zicală: «*Cine nu este mulţumit cu ceea ce a primit, nu i se mai dă nimic*», sau mai popular: «*Nemulţumitului i se ia darul!*». Dacă copilul face nazuri faţă de mâncare, îmbrăcăminte sau jucăriile oferite, luaţi-i-le înapoi. Acest lucru va acţiona asupra lui în mod pozitiv, dacă răsfăţul lui nu a ajuns prea departe.

Nu este rar fenomenul prin care copiii îşi însuşesc lucruri străine, care nu le aparţin. Aici trebuie să fiţi foarte atenţi. Dacă vedeţi în mâinile lor ceva pe care nu îl are de la voi, întrebaţi-l unde l-a găsit, şi dacă vă daţi seama că l-a luat de la alţii, obligaţi-l să îl înapoieze imediat, fără nici o întârziere.

Din când în când aruncaţi câte o privire şi în ghiozdanul său de şcoală, nu cumva să se găsească acolo anumite lucruri străine. Dacă aduc acasă lucruri pe care susţin că le-au găsit pe drum sau la şcoală, sfătuiţi-i să întrebe în clasă, să vadă dacă nu cumva le-a pierdut cineva.

Nu le permiteţi copiilor să facă schimb cu lucrurile lor şi nici să le vândă altora, deoarece acesta este drumul prin care învaţă să îi înşele pe alţii. Învăţaţi-i cât de curând posibil faptul, că cele câştigate prin înşelăciune nu aduc bunăstarea.

Învăţaţi-i de mici să facă distincţie între «*ce este al meu*» şi «*ce este al tău*». De aceea, nu le permiteţi să folosească, fără a cere permisiunea, lucrurile celorlalţi fraţi. Aceasta duce la slăbirea sentimentului de respect faţă de drepturile celorlalţi şi faţă de dreptul lor de proprietate.

În acelaşi timp însă, sfătuiţi-i să se ajute între ei şi să împrumute lucrurile lor celorlalţi fraţi, în cazul în care aceştia au nevoie de ele.

În sfârşit, dacă doriţi să îi păziţi pe copiii voştri de păcatul lăcomiei, sub orice formă ar apărea el, dacă vreţi ca ei să nu devină robi ai lui mamona, arătaţi-le, prin cuvintele şi faptele voastre, adevărata valoare a bunurilor pământeşti.

Explicaţi-le că banii şi averea nu reprezintă cel mai important lucru din lume. Că mult mai importante sunt virtutea şi dreptatea, singurele preţuite şi de Dumnezeu. Faceţi-i să înţeleagă că nimic nu îi foloseşte omului dacă ar câştiga chiar lumea întregă, dar şi-ar pierde sufletul.

Nu neglijaţi însă, nici viaţa voastră duhovnicească, din cauza lăcomiei. Întăriţi-vă prin rugăciune şi prin participarea la sfintele slujbe. Demonstraţi-le copiilor voştri prin tot comportamentul de zi cu zi, că scopul principal al vieţii nu este dobândirea banilor şi a averii, ci mântuirea şi pregătirea pentru viaţa de dincolo!

V-am arătat aşadar, cum să luptaţi împotriva înclinaţiei copiilor voştri către lăcomie şi cum să îi păziţi de această patimă periculoasă. Recapitulez:

Învăţaţi-vă copiii să fie generoşi şi modeşti. Cultivaţi-le sentimentul cinstei şi inspiraţi-le dezgustul faţă de minciună. Învăţaţi-i prin cuvântul şi exemplul vostru adevărata valoare a bunurilor pământeşti.

Pregătiţi-i nu doar pentru cele pământeşti, dar şi pentru cele cereşti. Interesaţi-vă nu numai de trupul cel trecător, dar şi de sufletul nemuritor. Înarmaţi-i nu doar pentru această viaţă trecătoare, ci şi pentru veşnicie!

I. OTRAVA INVIDIEI

Al treilea păcat, care se întâlneşte destul de des la copii, este invidia. Şi faţă de combaterea acestui defect, părinţii trebuie să arate un interes deosebit, încă de la început.

Pentru omul invidios este de nesuportat fericirea celui de lângă el. Inima sa tresare de tristeţe, când confratele lui este fericit, şi dimpotrivă simte o mare bucurie şi satisfacţie, atunci când acesta este încercat de suferinţă. Îmi doresc, iubiţii mei, să nu se găsească printre voi un astfel de om.

Trebuie aşadar, să răspundem la întrebarea: Ce trebuie să facă părinţii, ca să nu se dezvolte în inimile copiilor lor gelozia şi invidia?

Notaţi-vă următoarele cinci reguli:

Prima regulă: Să înăbuşiţi din timp orice apariţie a invidiei.

Acest defect se manifestă şi el în felurite moduri, în sufletul copilului. Le vom urmări cu ajutorul unor exemple, deoarece numai câteva sfaturi generale, nu sunt de ajuns în acest caz.

Dacă spre exemplu, la masă, copilul se grăbeşte să îşi întindă farfuria, deoarece se teme că până când îi vine rândul, mâncarea cea mai bună va fi deja împărţită celorlalţi; dacă mănâncă repede, aruncând în jur priviri neliniştite, ca să apuce să ceară şi a doua porţie; dacă se uită supărat la farfuriile celorlalţi, comparând porţiile; dacă face comparaţie între rechizitele şcolare, îmbrăcămintea sau jucăriile pa care i le-aţi dăruit, cu cele ale celorlalţi fraţi, ca să vadă cine a primit cele mai multe sau mai frumoase; toate acestea deci, constituie diverse manifestări ale invidiei, care trebuiesc imediat anihilate, indiferent de perioada în care au apărut.

Mai mult, în cazul în care copilul nu acceptă ceva ce i-aţi dăruit, deoarece şi fratele lui a primit exact acelaşi lucru, aceasta dovedeşte că invidia a prins rădăcini adânci în caracterul lui. Pentru toate aceste manifestări copilul trebuie sfătuit cu înţelepciune, iar în cazul repetării, trebuie pedepsit cu asprime.

O altă formă de invidie, întâlnită foarte des la copii, este concretizată prin purtarea răutăcioasă. Şi aceasta apare în diferite contexte.

Astfel, în cazul în care copilul zâmbeşte răutăcios, când vede că fratele său este pedepsit, trebuie să primească şi el îndată, aceaşi pedeapsă. Dacă se vorbesc de rău unul pe celălalt, trebuie din nou pedepsiţi cu asprime. Chiar şi atunci când îl pârăsc pe fratele sau pe colegul lor, pentru o faptă rea săvârşită, având însă ca unic scop pedepsirea acestuia, trebuie să i se facă observaţie pentru răutatea sa. În general este bine ca acuzaţiile copiilor să fie acceptate, numai în cazul în care mama, tata sau profesorul, i-au însărcinat pe aceştia, să aibă grijă de cei mai mici de cât ei. Însă şi în aceste situaţii copiii trebuie sfătuiţi, astfel încât să nu facă observaţiile respective cu răutate, ci, asemenea bunului Iosif, numai în scopul prevenirii păcatului.

A doua regulă: Nu provocaţi voi înşivă apariţia invidiei în inimile copiilor voştri.

Aceasta se întâmplă des mai ales atunci când părinţii fac diferenţe între copiii lor, nutrind o simpatie mai mare faţă de unul dintre ei. Pentru părinţii creştini acest comportament este total greşit şi inacceptabil. Au obligaţia să îi iubească pe toţi copii lor la fel şi să se comporte în acelaşi mod cu fiecare. Altfel, cu siguranţă vor genera ei înşişi sentimentul invidiei, în inimile acelor copii, care se vor considera nedreptăţiţi.

Fie că e vorba de mâncare, fie de îmbrăcăminte, fie de cadouri, nici unul dintre copii nu trebuie tratat în mod special, ci toţi să se bucure în mod egal de toate aceste bunuri[2].

Acelaşi echilibru trebuie să existe şi atunci când este vorba despre lăudarea sau criticarea, mângăierea sau asprimea, răsplata sau pedepsirea copiilor: Să nu îi iertăm copilului mic o faptă rea, pentru care cei mari ar fi fost imediat pedepsiţi.

Câte consecinţe nefericite poate provoca tratarea diferenţiată a copiilor, o vedem şi în cazul fraţilor lui Iosif. Iubirea deosebită a tatălui său Iacov, faţă de el, a împietrit atât de mult inima celorlalţi fraţi, încât, au hotărât să îl vândă ca sclav egiptenilor, după ce le trecuse prin gând chiar să îl şi ucidă!

A treia regulă: Nu îi învăţaţi pe copii să fie invidioşi prin chiar exemplul vostru.

Atunci când copii aud pe mama sau pe tatăl lor, că vorbesc tot timpul cu invidie şi răutate faţă de apropiaţii sau rudele lor, criticându-i pe unii, fie pentru că sunt mai bogaţi decât dânşii, fie pentru că au o poziţie socială mai bună, ori altele ca acestea, este evident că în inima lor nevinovată va începe să prindă rădăcini păcatul invidiei.

A patra regulă: Învăţaţi-i pe copiii voştri să urască şi să condamne invidia, ca pe un păcat care îi provoacă o mare tristeţe lui Dumnezeu.

Invidia este un defect dezgustător, un sentiment orb care nu produce nimic pozitiv în viaţa omului, ci dimpotrivă îi oferă numai amărăciune şi îi otrăveşte întreaga viaţă. Copiii trebuie ajutaţi să înţeleagă aceasta, precum şi faptul că în faţa lui Dumnezeu, invidia este unul dintre cele mai mari păcate. Trebuie să le explicaţi că invidia provine de la diavol. El a împrăştiat-o în întrega lume. El a fost primul care, invidios pe fericirea de care se bucurau în rai Adam şi Eva, a pus la cale căderea lor.

Descrieţi-le apoi copiilor cât de mult rău a adus invidia în lume: Din invidie diavolul i-a corupt spre păcat pe protopărinţii noştri. Din invidie Cain l-a omorât pe fratele său Abel. Din invidie fraţii lui Iosif l-au vândut pe acesta egiptenilor. Din invidie, în sfârşit, fariseii L-au condamnat pe Mântuitorul la moarte prin răstignire! Şi alte exemple pe care le întâlniţi în Sfânta Scriptură.

Explicaţi-le că cel care este invidios, nu face altceva decât să îl imite pe diavol şi de aceea va primi aceeaşi pedeapsă pentru faptele sale.

Cea mai cuprinzătoare caracterizare a invidiei o întâlnim în cuvintele înţeleptului Solomon care spune: «*Iar prin pizma (invidia) diavolului moartea a intrat în lume şi cei ce sunt de partea lui vor ajunge s-o cunoască*» (Înţelepciunea lui Solomon 2,24).

Regula a cincea: Cultivaţi în sufletelor voştrii, încă de la vârsta prunciei, virtutea opusă invidiei, bunăvoinţa, purtarea deschisă faţă de toţi oamenii şi în general iubirea faţă de aproapele, care este indicată şi de cuvintele Domnului: «*Toate câte voiţi să vă facă vouă oamenii, asemenea şi voi faceţi lor, că aceasta este Legea şi proorocii*» (Matei 7,12).

Părinţii trebuie atât prin cuvântul, cât şi prin faptele lor să le inspire copiilor lor iubirea sinceră şi lucrătoare către aproapele. Copii trebuie să îi ajute pe aceia care au nevoie de sprijinul lor. Să fie îngăduitori faţă de slăbiciunile altora. Să fie

---

2 Una dintre anecdote spune: Odată a fost întrebată o mamă, care avea nouă copii, pe care dintre ei îl iubeşte cel mai mult. Aceea a răspuns: «Pe acela care este plecat departe, până în momentul când se întoarce. Şi pe acela care este bolnav, până când se face bine».

săritori şi buni. Trebuie să urmeze cuvintelor sfântului apostol Pavel care ne îndeamnă: «*Bucuraţi-vă cu cei ce se bucură; plângeţi cu cei ce plâng*» (Romani 12,15). Să înveţe, în sfârşit, să fie înţelegători faţă de defectele celorlalţi şi să îi îndrepte cu blândeţe.

Domnul dă poruncii de a îl iubi pe aproapele nostru, aceeaşi valoare, pe care o conferă şi poruncii de a-L iubi pe Dumnezeu. El a definit-o ca fiind virtutea după care vor fi recunoscuţi ucenicii Săi, zicând: «*Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste unii faţă de alţii*» (Ioan 13,35)

V-am arătat aşadar, iubiţi părinţi, modurile principale prin care să învingeţi şi să scoateţi din inimile copiilor voştri invidia şi răutatea. Aţi văzut cît de orb este acest sentiment, că el nu oferă nimic pozitiv vieţii omului, ci doar îi otrăveşte viaţa. Aţi văzut ce păcat îngrozitor este, de vreme ce se opune poruncii de bază a creştinismului: «*Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi*» (Matei 22,39). V-aţi dat seama că invidia este un păcat diavolesc, deoarece provine de la cel viclean şi îl face pe om să se asemene acestuia.

De aceea, părinţilor, păziţi-vă de invidie voi înşivă şi păziţi-i şi pe copiii voştri. Luptaţi cu hotărâre cu orice manifestare a invidiei, care apare în sufletul lor şi nu provocaţi voi înşivă, printr-un comportament preferenţial, invidia între copiii voştri. Arătaţi-le prin cuvântul şi exemplul vostru cât de mult îl întristăm pe Dumnezeu prin acest păcat.

Cultivaţi, în sfârşit, în sufletele lor curate şi deschise, virtutea bunătăţii, ca să devină şi ei fii ai Tatălui celui ceresc, care «*face să răsară soarele şi peste cei răi şi peste cei buni şi trimite ploaie peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi*» (Matei 5,45).

J. «*LĂSAŢI COPIII SĂ VINĂ LA MINE!*»

Era într-una din serile în care Domnul Iisus, după o zi obositoare, în care predicase neîncetat poporului şi discutase cu fariseii şi cu ucenicii Săi, continua să se afle încă în mijlocul lor. Atunci câteva dintre mame au vrut să îşi aducă pruncii la Dânsul, ca să îi binecuvinteze. Ucenicii nu doreau însă să tulbure liniştea Domnului şi de aceea nu le lăsau să se apropie. Atunci Mântuitrul a spus aceste cuvinte mângâietoare: «*Lăsaţi copiii să vină la Mine*» (Luca 18,16). Exact aceasta este cea mai mare datorie a părinţilor creştini: Să îi călăuzească pe copiii lor către Mântuitorul Hristos.

Veţi întreba desigur, cum este posibil să facem aceasta, de vreme ce Mântuitorul nu mai predică printre noi, ci S-a Înălţat la ceruri?

Împlinirea acestei acestei misiuni sfinte se realizează prin aducerea copiilor la biserică, unde intră în contact cu învăţătura de credinţă ortodoxă şi cu Sfintele Taine, unde învaţă să îl iubească pe Hristos şi să urmeze învăţăturilor Sale. Drumul care duce spre Hristos se întemeiază pe educaţia bisericească creştin ortodoxă.

Cea mai mare problemă a vremurilor noastre este aceea că, în multe cazuri, copii nu primesc o educaţie corespuzătoare. Mulţi părinţi se plâng de aceasta şi pe bună dreptate. Concepţia pe care o au cei mai mulţi despre educaţie este plină de greşeli şi lipsuri.

Educaţia copiilor poate fi asemănată cu un organism bolnav. Atunci când dorim să ne îngrijim de un bolnav, primul lucru pe care trebuie să îl facem, este de a afla ce îl doare. De aceea şi noi ne punem întrebarea: «Care este durerea educaţiei copiilor noştri?»

Aceia care petrec mult timp în compania tinerilor, ne vor spune – dacă vor fi sinceri desigur – că ceea ce îi caracterizează este lipsa unui model de viaţă creştin şi a unei morale ortodoxe. Pentru aceasta este responsabilă în primul rând familia. Profesorii de religie ne informează, că de cele mai multe ori, copiii intră la şcoală, fără să aibă nici cele mai elementare noţiuni creştine, care ar fi trebuit să fie dobândite în cadrul familiilor lor.

Îl întreabă pe copil: «*Obişnuieşti să te rogi lui Dumnezeu?*» Şi primeşte răspunsul: «*La noi acasă nimeni nu se roagă!*»

Astfel străduinţa educatorului nu găseşte nici un sprijin din partea mediului familial. De aceea este foarte greu de găsit o formulă eficientă, pentru împlinirea unei educaţii duhovniceşti corecte. De multe ori copiii manifestă o mare indiferenţă faţă de biserică sau rugăciune sau nu ştiu să îşi facă nici măcar semnul sfintei cruci. Din gura şcolarilor se aud adesea discuţii obraznice şi impertinente referitoare la teme de credinţă, minciuni, jurăminte false, blasfemii sau chiar declaraţii categorice de necredinţă.

Observăm în acelaşi timp, că la copiii din zilele noastre nu mai întâlnim acele virtuţi fireşti, care ar fi trebuit să împodobească fiecare vârstă a copilăriei.

Despre copilul Iisus, în vârstă de doisprezece ani, aflăm că mergea cu părinţii săi să se închine la templul din Ierusalim şi că le era supus. «*…sporea cu înţelepciunea şi cu vârsta şi cu harul la Dumnezeu şi la oameni*» (Luca 2,52). Acesta este modelul pe care trebuie să îl urmeze fiecare copil. Pe acesta trebuie să îl imite. Se întâmplă asta în zilele noastre?

Vă voi reaminti numai câteva dintre slăbiciunile pe care le au copiii de astăzi, lucru de care şi voi vă plângeţi şi cred că o să-mi daţi dreptate.

Mai întâi de toate, aşa cum şi voi înşivă spuneţi, copiii şi-au pierdut buna cuviinţă, sunt nepoliticoşi, alintaţi, sălbăticiţi şi înrăiţi. E de ajuns să le vadă cineva comportamentul faţă de părinţii lor, sau faţă de cei mai mari!…

Voi înşivă vă plângeţi pentru neascultarea şi minciunile lor, pentru faptul că sunt foarte superficiali şi că nu vor să se gândească serios la viitorul lor. Vă nelinişteşte indiferenţa lor şi dorinţa nestăpânită pentru dobândirea plăcerilor de orice fel.

Deasemenea spuneţi că ei cunosc lucruri, despre care cei mari vorbesc de obicei cu multă reţinere şi pudoare, şi care, după sfatul sfântului apostol Pavel, nu ar trebui discutate nici de către cei în vârstă.

Cine greşeşte însă pentru toate acestea?

Un răspuns scurt şi corect este următorul: Dacă ei nu au fost corect educaţi, cea mai mare parte de vină le aparţine părinţilor.

Desigur că puţini sunt aceia care o vor recunoaşte. Cei mai mulţi cred – şi sunt mândri de asta – că şi-au făcut cu conştiinciozitate datoria. Cine greşeşte atunci, pentru faptul că aceşti copii ai voştri nu şi-au însuşit educaţia necesară?

Veţi încerca poate, să vă plângeţi că Dumnezeu este Cel care poartă toată vina!

Cum putem însă să Îl acuzăm pe Dumnezeu, când vedem că El a făcut tot ceea ce era necesar, pentru a ajuta la dobândirea de către copii a unei educaţii bune. Încă de la început El a binecuvântat unirea dintre bărbat şi femeie, şi a întemeiat legătura cea inseparabilă a nunţii, pentru a putea cei doi soţi, în unitate, prin iubirea comună către copiii lor, să îi conducă pe calea cea bună! Domnul nostru Iisus Hristos a înălţat unirea nunţii la rangul de Sfântă Taină a Bisericii, dăruindu-le părinţilor harul cel sfânt, care să îi ajute să înainteze duhovniceşte, ei şi pruncii lor.

Dumnezeu a dăruit fiecărui copil îngerul cel păzitor. Prin Taina Sfântului Botez sufletul pruncului este curăţat de păcatul strămoşesc, iar prin cea a Mirungerii este dăruit cu harismele Sfântului Duh astfel încât, cu sprijinul părinţilor, fiecare sămânţă bună a educaţiei să rodească însutit. În sfârşit, prin Taina Sfintei Împărtăşanii, copilul se uneşte în mod tainic chiar cu Domnul, se întăreşte în viaţa duhovnicească şi primeşte garanţia vieţii celei veşnice.

Ce altceva în plus ar fi putut să facă Dumnezeu, ca să vă ajute în străduinţele voastre? Prin urmare nu greşeşte Dumnezeu, pentru că voi nu puteţi oferi o educaţie corectă copiilor voştri!

Oare să greşească dascălii lor?

La aceasta vom răspunde cu cuvintele scriitorului roman Quintilian (sec I d.Hr.): «*Copiii nu îşi însuşesc obişnuinţe rele la şcoală. Ei vin la şcoală cu ele gata însuşite*».

De obicei răul îşi are originea în comportamentul părinţilor, care oferă copiilor un exemplu rău. De multe ori, încă de mici, copiii aud şi văd la aceştia lucruri pe care nu ar fi trebuit să le cunoască aşa de curând. Astfel, foarte devreme ei se obişnuiesc cu diverse fapte condamnabile şi se umplu de defecte, mai înainte chiar de a conştientiza ce este acela un defect.

Când ajung deci la şcoală şi profesorii încep să se ocupe de dânşii este deja foarte târziu. Ei vin cu un comportament urât de acasă şi cu diverse obişnuinţe rele, cum ar fi înclinaţia spre minciună, viclenia, prefăcătoria, impertinenţa.

Şi ce mai poate face atunci profesorul, în cadrul puţinelor ore pe care copilul le petrece la şcoală, dacă acasă domneşte o atmosferă cu totul opusă celei care ar trebui să fie?

Este cumva vina copiilor?

Nicidecum, iubiţilor! Totul este rodul educaţiei. Sufletul copilului mic seamănă cu o bucată de ceară moale. Ea poate fi modelată, fie urmând modelul chipului lui Dumnezeu, fie al celui viclean. Totul depinde de educaţie pe care o va primi.

De multe ori părinţii îşi numesc pruncii «*îngeraşi*». Prin educaţia defectuoasă care li se acordă, aceştia pierd însă orice însuşire îngerească.

Veţi spune poate că în copii există sădite de la început anumite înclinaţii spre rău. Într-adevăr, aceasta se întâmplă foarte des şi este un rezultat al păcatului strămoşesc. Un copil poate fi prin firea sa mai agitat şi mai neastâmpărat, altul înclinat spre lenevie, altul dimpotrivă, poate fi liniştit.

Pentru aceasta există însă educaţia şi rolul părinţilor: Pentru a împiedica dezvoltarea acestor înclinaţii ale firii spre rău.

Prin diverse «*antrenamente*» sunt îmblânzite şi dresate până şi cele mai înfricoşătoare fiare, care uită în acest fel sălbăticia şi rapacitatea lor. De ce să nu putem deci, prin educaţie, să «*îmblânzim*» pornirile rele ale oamenilor cugetători? Ele devin defecte doar atunci când sunt lăsate să se dezvolte liber, neîngrădite de o sănătoasă educaţie creştină.

«*Însă*», veţi spune, «*băiatul sau fetiţa mea au fost copii cuminţi. I-au stricat însă prietenii lor. Deci pentru toate este responsabil exemplul rău*».

Să zicem că aveţi dreptate. Cine greşeşte însă, pentru faptul că fii voştri se amestecă în grupuri rău educate? Nu este responsabilitatea părinţilor, să aibă grijă cu cine se împrietenesc copiii lor? Este bun acel păstor, care se uită indiferent cum o parte din turma lui se îneacă în mlaştină? Iar dacă părinţii le permit copiilor să meargă necontrolaţi unde vor şi cu cine vor, pe cine cade responsabilitatea ruinării acestora? Desigur, pe cei mari.

Pot oare părinţii să susţină, că responsabil pentru degradarea copiilor lor este spiritul negativ al epocii contemporane? Mulţi dintre ei se plâng: «*Epoca de astăzi este cu mult mai rea decât cea în care am crescut noi. Când eram noi tineri exista mai multă frică de Dumnezeu. Copiii ascultau mai mult de părinţii lor şi îi respectau*».

În aceste cuvinte există un mare adevăr. Din nefericire, atmosfera care domneşte în epoca noastră nu este deloc bună. Recunoaşterea autorităţii este din ce în ce mai rar întâlnită. Respectul faţă de autorităţile lumeşti şi duhovniceşti, faţă de profesori şi faţă de cei mai mari este considerat de mulţi ca fiind «*o idee depăşită*».

Nimeni nu poate, din nefericire, nega faptul, că duhul epocii noastre are o mare influenţă asupra copiilor, şi în special asupra tinerilor care studiază. Acest fapt însă nu îi justifică pe părinţi şi nu le acoperă responsabilitatea sau vina. Oare nu există nici un metodă prin care să fie păziţi copiii voştri de spiritul degradant al epocii în care trăim?

Când afară bate vântul şi este foarte frig, ce faceţi? Nu închideţi uşile şi ferestrele ca să nu intre frigul în casă? Aşa trebuie să acţionăm şi asupra spiritului vremii: Îi putem împiedica intrarea în casa noastră, cu ajutorul unei ferme educaţii creştin-ortodoxe.

Ce ne facem însă, atunci când chiar părinţii sunt aceia care sunt de acord cu acest «*spirit contemporan*», şi cred că nu trebuie să se opună curentului schimbării? Cu siguranţă că în acest caz copiii nu vor putea fi protejaţi de efectul distrugător al curentului epocii.

Dacă tatăl este «*liberal*», «*modern*», «*progresist*», dacă nu acordă importanţă niciunui principiu moral, dacă vorbeşte în chip defăimător la adresa Bisericii sau ironizează adevărurile de credinţă, cum poate să mai aştepte respect din partea copiilor lui?

Dacă părinţii nu-L respectă ei înşişi pe Dumnezeu şi Biserica Sa, cum să fie respectaţi la rândul lor, de către copii?

Şi mai mult, dacă părinţii, chiar de faţă cu copiii lor, defaimă orice autoritate, fie lumească, fie duhovnicească, vorbesc de rău pe superiorii lor, critică şi condamnă pe toţi şi pe toate, nu recunosc nici un fel de autoritate, cum atunci să mai aibă copiii consideraţie faţă de dânşii?

Dacă doriţi aşadar, ca duhul devastator al epocii să nu îi contamineze şi pe copiii voştri, păziţi-vă mai întâi voi de influenţa lui, aplicând cu conştiinciozitate în viaţa voastră legea lui Dumnezeu şi învăţătura Bisericii noastre Ortodoxe.

Am arătat, cred, cu claritate, că cea mai mare responsabilitate vă revine vouă, părinţilor, pentru o educaţie corectă a copiilor voştri.

Tot ceea ce am spus este întărit de Sfânta Scriptură, în care ne vorbeşte Sfântul Duh, «*duhul adevărului*». În Vechiul Testament ni se spune: «*Nu îl ferici pe om mai înainte de moartea sa, pentru că omul se cunoaşte prin copiii, pe care i-a lăsat în urma sa*». Ceea ce înseamnă, că după viaţa pe care o duc copiii este apreciată valoarea părinţilor lor.

Însă chiar şi în epoca idololatră părinţii erau consideraţi responsabili pentru greşelile copiilor lor.

Likurgos, celebrul legiuitor al vechii Sparte, a stabilit prin lege să fie pedepsiţi părinţii pentru greşelile copiilor lor! De ce? Deoarece părinţii puteau şi aveau obligaţia să preîntâmpine şi să împiedice săvârşirea răului.

Filosoful Diogene, de altfel, l-a lovit pe tatăl unui copil, pentru că cel mic spunea cuvinte urâte în faţa sa. Pentru care motiv? Pentru că tatăl nu îşi educase în mod corespunzător fiul.

Aţi văzut aşadar, că părinţii sunt responsabili mai ales în faţa lui Dumnezeu pentru copiii lor.

Dacă într-o grădină frumoasă se poate vedea un copac sălbatic şi neîngrijit, nimeni nu se va gândi să condamne copacul în sine. Cu toţii se vor gândi că responsabilitatea aparţine grădinarului, care l-a lăsat să crească şi să se dezvolte în acest fel. În acelaşi mod sunt responsabili şi părinţii, pentru neghina semănată în inimile copiilor lor!

Gândiţi-vă aşadar la această responsabilitate, şi nu staţi în calea apropierii copiilor voştri de Dumnezeu, prin neglijenţă sau printr-o atitudine greşită. Aveţi obligaţia să îi conduceţi către Mântuitorul, Care îi cheamă lângă Dânsul şi vă spune: «*Lăsaţi copiii să vină la Mine şi nu-i opriţi…*» (Marcu 10,14).

ADDENDA

Cum să îl…distrugeţi, în mod eficient, pe copilul vostru!

- Încă de când este mic, să nu îi refuzaţi absolut nimic. Daţi-i orice îşi doreşte, orice cere, mai ales atunci când plânge. Astfel va creşte şi va crede că toţi îi sunt datori cu toate şi că are numai drepturi.
- Când va începe să vorbească urât şi să ocărască, voi să râdeţi. Astfel îl veţi face să înţeleagă că este foarte "*deştept*"!
- Nu îi spuneţi niciodată: «*Aceasta este o faptă rea!*» Aşa spun numai cei cu concepţii învechite. Când mai târziu va creşte şi va întâlni greutăţile vieţii sau ceva rău i se va întâmpla, atunci va avea certitudinea că societatea este aceea care îl nedreptăţeşte.
- Să adunaţi voi, ceea ce el aruncă încolo şi încoace – cărţi, haine, pantofi …– Să nu îi spuneţi niciodată: «*Adună-le, pune-le la loc!*» Astfel va crede că mama este roaba sa, şi că pentru toate sunt resposabili ceilalţi.
- Lăsaţi-l să vadă orice (mai ales la televizor) şi să citească de toate, fără să îl îndrumaţi niciodată. Copilul vostru este genial şi ştie să facă distincţie! Educaţia lui va fi astfel foarte vastă!
- Să nu îi daţi nici un fel de educaţie duhovnicească. Să vorbiţi în bătaie de joc despre credinţă, Biserică, preoţi şi despre toţi aceia care îi urmează. Când copilul va creşte, «*va putea alege şi singur*».
- Daţi-i din belşug bani de cheltuială, ca nu cumva să se simtă mai prejos decât ceilalţi copii şi «*ca să nu ducă lipsă, aşa cum am dus noi*». Când va creşte mare, va fi sigur că valoarea unui om se judecă după câţi bani are, indiferent de modul prin care i-a dobândit.
- Să nu îi spuneţi niciodată: «*Fă asta!*» sau «*Nu face aia!*», deoarece astfel se va simţi opresat; nu respectaţi libertatea şi personalitatea lui. Se poate chiar să îi provocaţi… *anumite traume psihice!* Atunci când va creşte va crede că în viaţă trebuie numai să porunceşti şi să nu asculţi niciodată de nimeni.
- Să vă certaţi, să vă ocărâţi, să vă jigniţi unul pe celălalt în faţa copiilor fără nici o ruşine. (Nu vă îngrijoraţi, nu îi veţi provoca astfel nici un fel de trumă psihică!). Mai târziu, când se va căsători, i se va părea normal să facă aceleaşi lucruri.

- Când va începe să cunoască plăcerile trupeşti şi să se afunde în plasa acestora, voi să vă faceţi că nu observaţi. Să nu îi vorbiţi, să nu îl îndrumaţi, să nu îl sfătuiţi. Lăsaţi-l să se izbească singur de probleme, «*de vreme ce aşa este firesc*».
- Să îi luaţi întotdeauna apărarea faţă de profesori sau vecini. Să nu credeţi niciodată că «*îngeraşul vostru*» poate să facă obrăznicii şi fapte rele. Certaţi-vă cu aceia care vă atrag atenţia în mod prietenesc şi bine intenţionat. Sunt invidioşi şi defăimători.

* * *

- Când veţi merge la secţia de poliţie, unde l-au arestat pentru că a furat bani sau a consumat droguri, strigaţi cu putere în faţa tuturor că este un copil rău, un hoţ, că v-aţi jertfit pentru binele lui dar nu aţi reuşit niciodată să îl faceţi să înţeleagă. Astfel, voi veţi ieşi basma curată, justificaţi în faţa celorlalţi
- Pregătiţi-vă pentru o viaţă plină de durere şi tristeţe. O veţi avea!

(preluate din limba franceză)